БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетингеН

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955 СЕНТЯБРЬ 1 ЧЕТВЕРГ № 176 (3370)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Тараа белеткелдериниң күрүне планын күүсеткен (1 арын).

ДҮЖҮТТҮ ЧОГУУР ӨЙҮНДЕ ЧИДИРИГ ЧОККА АЖААП АЛЫР (1 арын).

ОБЛАСТЫҢ ШКОЛАЛАРЫНДА (1 арын).

К. Бора кеже.—Көдээ Советтиң депутат. тары-биле ажыл (2 арын).

А. Пальмбах.—Тыва национал бижиктиң улам ыңай хөгжүлдези дээш (2 арын).

УЛУГ-ХЕМ РАЙОНДА (3 арын).

С. Сандю. — «Лымеривна» деп чаа кино (3 арын).

И. Поликеев. — Вьетнамның Демократтыг Республиказының он чылы (3 арын).

ВДР-де көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң хөгжүлдези (3 арын).

А. Шатилов.— Делегейде болуп турар чоруктарның доңчулалы (4 арын).

Парламентилер аразының эвилелиниң 44-кү конференциязы (4 арын).

ССРЭ-ге чораанының дугайында америк көдээ ажыл-агый төлөөлериниң баштынының медеглели (4 арын).

Делегейниң садыг улетпүрүнүң чамчыл болган ярмарказының Стокгольмда ажыттынганы (4 арын).

ЧАА ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫ

Бөгүн школаларга чаа өөредилге чылы эгелээн. Бистиң чурттуң миллион-миллион уруглары тетрадын, номун тудуп алган чараш, чылыг школазының классчарының парталарын ээлеп, чайгы дыштанылгазыңа сөөлүнде бодунуң чугула херээ — өредилгеже кирипкен. Бистиң интеллигенциявыстың улуг отряды — башкылар а күш-ажылчы чылын эгелээн.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак стиң чурттуң аныяк салгакчыларын кижизидериниң база өөредириниң херээнге уг сагыш салыышкынны болгаш киргейни салган. Улус чырыдыышкынының болгаш культураның херээнге акшандырыышкынны хөй миллиард рубль не үндүрүп турар. Оон иштинде бистиңластың бюджединге 68 миллион ажыг ильди көрген. Колхозчу малчыннарның 500 уруглары күрүнеин бүрүн хандылгазы-биле өөренир.

Совет школаның мурнунда өөредилге алгаш кижизидилге ажылдарын улам ыңай экижидерин негеп турар чаа чугула сорулгалар тургустунган. Партияның XX съездизи бүгү-ниитиниң ортумак өөредилгезин боттандырар, школаларга политехниканың өөредилгезин калбартырын айыткан. Школаларга политехниканың өөредилгези хүн-бүрүнүң соңгаарладып болбас сорулгазы кылдыр салдынган. Совет школа болза, үгле дээди өөредилге черлеринге болгаш техникумнарга өөренип кирер аныяктарны белеткээр эвес, харын фабрика, заводтарга, албан, бүдүрүлге черлеринге, совхоз, колхозтарга болгаш МТС-терге күш-ажылга ажылдаар кижилерни белеткеп үндүрер. Бистиң школавыс болза, доктаамал быжыг билиглерни бодунуң кижизидикчилеринге бээр ёзулуг политехниктиг школа болур.

Совет школа бо өөредилге чылында чаа өөредилге программаларынче болгаш өөредилге планынче база чамдык чаа өөредилге номнарынче шилчип турар. Ол программаларда школаның амыдырал-биле эн сырый холбашканын, алган билиглерни практикага хереглээр политехниктиг өөредилгени шингээдир талазы-биле калбак хемчеглерни, уругларны күш-ажылга кижизидип чанчыктырарын көрүп турар. Оон-биле холбаштыр өөредилге планының шактарының чаартылгазын база көрген. Ол бүгү өөредилге-кижизидилгеге ажылга таарымчалыг байдалдарны дамгалаажок чугаалап турар.

Областың район төптөрчинге болуп эрткиленээн башкыларның август чөвүлел хуралдарында школаларны чаа программаларже болгаш өөредилге планынче шилчидип кириренин эртемнер бүрүзүнге бедик билигни болгаш башкылашкынны хандырарының хемчеглерин башкылар калбаа-биле чугаалашкан. Оон-биле холбаштыр орус дылды, төрөөн дылды, математиканы, физиканы, химияны болгаш биологияны башкылаарын улам экижидеринче кичээнгей салган турар ужурлуг. Ол херектиг чедишкини, аныяк салгакчыларны кижизидериниң болгаш өөредириниң шынарын улам ыңай экижидери хамыктың мурнунда башкылардан хамааржыр.

Совет школа бөгүн чаа өөредилге чылынче кирипкен. Областың улус өөредилгезиниң ажылдакчылары болгаш школаларның башкылары эрткен өөредилге чылында чамдык чедишкиннерни чедип алган. Чижээ, Кал-Хемниң Сарыг-Сеп ортумак, Кызылдың № 4, 5, Эрзин районнуң Нарын чеди чыл болгаш өске-даа школалар бедик көргүзүглерлиг болган. Ол школаларда эртемнерни башкылаарының деннели бедээн, өөреникчилерге ханы билигни шингээдип, өөредилге кижизидилгелиг ажылды экижидип турар. Элээн хөй школа коллективтери өөреникчилерниң чаңгыс класска катап олурар болгаш күскү шылгалдалыг болур чоруун болдурбазын чедип алган.

Ындыг болза-даа бистиң областа улус өөредилге органнары боттарының ажылының деңнелин амгы негелделерге ам-даа чедир тургуспаан. Барыын-Хемчик, Бай-Тайга, Чөөн-Хемчик болгаш өске-даа районнарның школалары эрткен өөредилге чылында куду түңнелди көргүскен. Областың школаларын ниитизи-биле алырга экзаменнерге кирипкен бүгү өөреникчилерниң 19,8 хуузу ийи чылчылар болгаш күскү шылгалалдыг болуп арткан. Ол факт -болза, школа директорларының (эргелекчилериниң) талазындан башкыларның ажылынга контроль болгаш негелде чок, оларга практиктиг дузаламчыны көргүспес, оларның ажыл планынга шыңгыы хыналданы тургуспайн турары-биле тайылбырлатынар.

Башкылар коллективиниң хүлээлгези— өөредилгениң бирги хүнүнден эгелээн школачыларны бүгү тала-биле кижизидер болгаш өөредир, уругларның өөредилгезинге чедишкининг болурун, оон болуның херээнге харыысалгалыын кичээнгейге салыр болгаш негээр ужурлуг. Дуржулгалыг башкыларның, мурнакчы коллективтерниң эң-не үнелиг ажыл дуржулгазын калбаа-биле пропагандалаар, оон өөренир чорук улус өөредилге органнарының чугула хүлээлгези болур болгаш школаларга бүгү-ле өөредилге-кижизидилгелиг ажылды улам ыңай экижидеринге ол дузалап турар. Школаның кижизидилге ажылының чедишкини уругларның быжыг, найыралдыг коллективтерин тургузары, ол талазы-биле башкыларның эң-не чоок дузалакчылары комсомол, пионер организациялары болур.

Совет башкының чугула сорулгаларының бирээзи болза, сагылга-чурумнуң бедик культуразын уругларга туруштуг болгаш кызымак сицирери, оларны хүндүлээчел чорукка өөредири, медерелдиг чурумга кижизидери болур. Бистиң чамдык школаларывыстың өөреникчилериниң ортузунга такпылаар, арагалаар, оорлаар, өөредилгезин ара кааптар чоруктуң фактылары тургулаан. Ындыг шыдажыр аргажок четпестер-биле моон соңгаар эптежип болбас. Өөреникчилерни шын кижизидериниң чайлаш чок негелдези болза, школаның болгаш өг-бүленің күженишкиннерни каттыштырары болур.

Районнарның улус өөредилге килдистериниң, облононуң талазындан школаларны боттуг удуртулга-биле хандырар, практиктиг дузаламчыны үргүлчү көргүзер ужурлуг. Партияның, комсомолдуң хоорай болгаш районнар комитеттери улус өөредилге органнарының болгаш школалар коллективтериниң ажылынга доктаамал контрольду тургузар, школаларда партия, комсомол организацияларын дамчыштыр өөредилге-кижизидилге ажылын үндезини-биле экижидер ужурлуг.

Школаларның чаа программалар болгаш өөредилге планы база чамдык өөредилге номнары-биле ажылдап кириптеринге холбаштыр башкылар билии бедиринин институду, оон методистери башкыларга, школаларның удуртукчуларына методтуг сүмелерни, практиктиг хемчеглерни доктаамал чорудар херек. Оон-биле кады районоларның чанында метод кабинеттеринин ажылынга дузалап, оларның ажыл дуржулгазын солуштурары эргежок чугула. Аңаа холбаштыр институт школа директорларының, өөредилге эргелекчилериниң түр семинарларын организастап эрттирери улуг ужур-дузалыг.

Совет школа өзүп олурар аныяк салгакчыларның коммунистиг кижизизилгезиниң херээнге чаа-чаа чедишкиннерни чедип ап шыдаар дээрзинге чигзиниг түрбас.

Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң чаа киржикчилери

Бо чылдың тараа культураларының дүжүдүнүң ажаалдазынга, а ол ышкаш ногааның, тапкының база өске-даа олуртуп тарыыр культураларның тарылгазынга улуг чедишкиннерни чедип алган Краснодар крайның элээн хөй механизаторларын Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң Кол комитеди 1955 чылда БКАД-ниң киржикчилери кылдыр бадылаан.

Север МТС-тиң комбайнери И. Литвиненко «Сталинец-6» деп комбайн-биле 276 гектар тараа культураларын кестирип, делгелгеге киржиринге доктааткан 6 мун центнер нормалыг тургаш, 6587 центнерни ажааган. И. Литвиненко чазын 13 ажыл хүннериниң иштинде 221 тараа культураларын тараан, ынчаарга делгелгенин киржикчизи болурунга доктааткан нормаларын ол ыракта ажырган.

Север МТС-тиң комбайнериниң дузалакчызы Н. Литвиненко 328 гектар шөлдерден 7108 центнер тарааны ажааган. БКАД-нин киржикчизи болурунга доктааткан нормаларны Север МТС-тиң комбайнерлери П. Врадий, И. Кондратенко, И. Харченко, Соколов МТС-тин комбайнери И. Фартушный, Конбуков МТС-тиң комбайнери В. Стативко олар база ыракта ажыр күүсеткеннер.

Комбайнларның септелгезин эки чорутканы дээш, оларны шөлдерге шын таарыштыр хуваааганы дээш база комбайнерлерни болгаш өске-даа механизаторларны чедишкинниг белеткээни дээш Гулькевич МТС-тиң механиги И. Танскийни БКАД-ниң киржикчизи кылдыр бадылаан.

Ногаа культураларын болгаш тапкыны хеханизастыг арга-биле олуртуп тарыырынга нормаларын ажыр күүсеткени база быдыынган ажылдарының кончуг эки шынары дээш он-он механизаторларны делгелгениң киржикчилери кылдыр бадылаан.

Чигир свеклазының гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 225 центнерни ажаап ап, 1954 чылда бедик дүжүттү чедип алганы дээш Тернополь области база чигир свеклазын гектар бүрүзүнден 230,8 центнерни өстүрүп алганы дээш Ровно области Бүгү-эвилелдиң көдээ ажыл-агый делгелгезиниң Кол Комитеди 1955 чылда БКАД-ниң киржикчилери кылдыр бадылаан.

Чигир свеклазының болгаш хендирниң бедик дүжүдүн 1954 чылда чедип алганы дээш Львов области 1955 чылда БКАД-нин киржикчизи кылдыр база бадылаан. Ол областың көдээ ажыл-агыйының ажылышчилери чигир свеклазының дазылын гектар бүрүзүнден ортумаа-биле 200,2 центнерни, хендир үрезиннерин гектар санындан 3,2 центнерни, волокнону 3,9 центнерни ажаап алганнар.

(СЭТА).

Казахстанда 6600 мун гектар тараа ажаатынган

АЛМА-АТА, август 27. Казахстанның колхозтары болгаш совхозтары август 25-те энир чылдың бо үезинге деннээрге 2 катап хөй кылдыр 6600 мун гектар тарааны ажаап алганнар. СЭКП-ниң XX съездизинге чедишкининг ужуражыр дээш көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчилери социалистиг чарышка киржип, чазын чажар тараа культураларының дүжүт ажаап алышкынын дүрген доозар дээш демисежип турарлар. Республикада чүс-чүс комбайнерлер тарааны бедик шынарлыг ажаап ап, бүгү-ниитиге сураглыг болуп турар.

Тараның ажаалдазын дүргедир болгаш белеткел пунктуларынче тараа сөөртүлгезин дүргедир дээш республиканың мурнуу областарындан соңгу областарынче хөй-мун комбайнарны болгаш машиналарны чорудуп берген. Чүс-чүс комбайнарны күр черлериниң районнарынче акы-дуңма республикалар чорудуп берип турар.

(СЭТА).

Чээрби чеди муң чаа эмчи-студентилер

Совет Эвилелиниң медицина институттарында чаа өөредилге чылынга белеткел чедишкинниг доозулган. Эмчилерни болгаш фармацевтерни белеткеп турар дээди өөредилге черлериниң бир дугаар курстарында чаа студентилер эрткен чылда чыылганынга бодаарга 27 мун хөй болуп турар.

ССРЭ-ниң кадык камгалал министерствозундан СЭТА-ның корреспондентизинге дыңнатканы болза, чаа өөредилге чылында кичээлдер өөредилгениң чаа программазын болгаш планнарын ёзугаар болуп эртер. Ынчаарга ол чаа программаны ёзугаар терапия, хирургия, акушер эртемниң талазы-биле эмчилер ханы билиглерни чедип алырлар. Бүгү-ле эмчи институттарының программазында рентгенорадиологияның өөредилгезин башкылаарын киргген.

Тускай эртемниг рентгенологтарны болгаш радиологтарны көвүдедир дээш эмчиниң 30 институттарында рентгенорадиологияның кафедраларын тургускан.

(СЭТА).

ДҮЖҮТТҮ ЧОГУУР ӨЙҮНДЕ ЧИДИРИГ ЧОККА АЖААП АЛЫР

Чаа дүжүттүң тараазы

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Хөр-Тайгада Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артели дүжүт алышкынының талазы-биле Сут-Хөл районда дээре колхозтарның бирээзи болуп турар. Август 29-ка чедир 365 гектарның тараазы ажаатынган, дүжүт гектардан 11 центнерден кудулавайн турар.

Колхозтуң хову турлагларында күш-ажылдың организастыы эки, ында ажылдаарына бүгү байдалдар таарымчалыг тургустунган. Чаа дүжүттүң тарааларын комбайнардан шаннарже, оон белеткел пунктузунче сөөртүлгелер үзүктел чок шуужуп турар. Күрүнеге 500 центнер тараа дужаатынган.

Ленин аттыг колхозта

СУГ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артели бо чылын чүгле тараа культураларын безин 1300 гектар ажыгны тараан. Ажаап алышкынны август 23-тен эгелеп калбарткан. Баштайгы беш хүн 150 гектарның тараазын ажаап алган.

Колхозтуң шөлдеринде Чаа-Хөл МТС-тиң чорудуп бергени 2 комбайн агрегаттары («С-6» база самоход) соксаал чок хөделип турар. Август 29-та база 1 самоход кээп немешкен. Ажылдың темпизи хүн-бүрү улам-на күштелип, хову турлаандан белеткел пунктузунче тараалыг кызыл коштар үзүктел чок шуужуп эгелээн. Чаа дүжүттүң тараазындан күрүнеге 500 центнерни дужааган.

Дуржулгалыг комбайнер эш Бачурин август 29-тан эгелеп Улуг-Ховуда 200 гектар чиңгетарааны ажаап кирген, ол хүн самоход 10 гектардан 200 ажыг центнерни ажааган. Колхозтуң Ооругда 800 гектар кызылтазы оон-даа бедик, гектардан 25—30 центнер дүжүттү берип болурун көргүзүп турар.

Чаагай дүжүт

СЕСЕРЛИГ. (Телефон-биле). Кызыл районда «Баян-Хем» колхоз тараазының быжылдазынга хамаарыштыр дүжүт алышкынын чоокта чаа эгелээн. Ында 2 самоходтардан аңгыда колхозтуң тараа кестирер аът машиназы база ажылдап турар.

Август 30-ге чедир 49 гектарның тараазы ажаатынган, бо аразында күрүнеге 162 центнерни дужааган. Часкы хову ажылын агротехниктиг негелделер ёзугаар хандырбышаан, чайгы ажаалданы эки организастаанындан дүжүт чаагай болуп турар.

Огород бригадазында

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунуң коммунист эш Шыырап баштаан огород бригадазында 25 херээжен колхозчулар ажылдап турар. Бо чылын ниитизи-биле 7 гектар черге янзы-бүрү ногааларны тарып олурткан. Ногааларның чайгы агротехниктиг ажаалгазын эки чорудуп, бок үнүштерни чогуур үезинде аштап турганындан дүжүт чаагай болган.

Баштай бышкан ногаалардан багай эвес дүжүт алдынган: 0,30 гектар редискадан 2 центнерни, 1,0 гектар огурецтен 80 центнерни, 1,5 гектар капустадан 45 центнерни, 0,25 гектар согунадан 9 центнерни алган.

Бригаданың кежигүннериниңен Сүрүнмаа, Натпит кызымаккай ажылдап, хүн нормазын 150—200 хуу чедир күүседип турган. Ам арткан ногааларны чидириг чокка ажаап алырын бригаданың кежигүннери хүлээнип турар.

Комбайннар үүге үрелип турарыл

АРЫГ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Маленков аттыг колхозтуң тараазы бо чылын чаагай үнген, ындыг-даа болза, дүжүт ажаап алышкыны дыка хожудап турар. Хендерге көдээ Советтиң даргазының редакцияга дыннатканы болза:

— Шагаан-Арыг МТС дүжүт ажаап алышкынынга четпес белеткенгени бистиң колхозта илереп турар. Бисте 3 комбайн агрегаттары келген, август 29-ка чедир олар чүгле 240 гектарның дүжүдүн ажааган, а күрүнеге дужаалда базала хожудап, ынчага чедир чүгле 70 тонна киртинген.

Септелгези багай, чедир кылдынмаанын, да бе азы комбайнер эш Жирновтуң мергежил чогунда бе? Оон башкарып турары самоход үргүлчү үрелип келген. Эш Байкаловтуң «С-6» комбайны база-ла хөй ажыл хүннерин үскен. Комбайн үрели бээрге, ону каапкаш дораан-на өске ажылче шилчиири берге, ынчангаш агрегатты хандырып турган элээн каш колхозчулар, комбайнның кылдынарын манап, эвээш эвес үени чидирип турар.

ОБЛАСТЫҢ ШКОЛАЛАРЫНДА

Үлегерлиг белеткенген

Школаны чаа өөредилге чылынга үлегерлиг белеткээри — школаның өөредилге кижизидилгелиг ажылын экижидери, өөредилгениң бедик түңнелин чедип алыры оон хамааржыр.

Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык ортумак школазы өөредилге чылынга белеткелин эки чоруткан. 1946 чылда район төвүнге туттунган школаның чедир кылдынмаан тудугларын болгаш капитал септелгезин шынарлыг кылгаш, ажыглалга киргген. Интернаттың капитал септелгези доозулган. Школа-биле интернатка чаа 15 печкаларны, 6 плиталарны кылган, чаа школаның класстарының шалаларын тырып будаан, оон 60 рамаларын кылгаш, шилдээн. Школаның чанында 1400 кубометр оттулар ыяш дүжүртүнген.

Школа болгаш интернат өөредилге чылынга белен, күрүне комиссиязы хүлээп алган. Школаны белеткээри — бүгү-ниитиниң херээ. Районнуң партия, комсомол болгаш совет организациялары эки киржип, чогуур ёй-шаанда дузаламчыны көргүзүп турганын демеглээр херек.

Чайгы үеде школайын белеткел болгаш септелге ажылдарынга башкыларның, школаның ажылчыннарының организастыг күш-ажылы, идепкейлиг киржилгези улуг дузаны чедирген. Бызаңчылар Хоорооол, Серээ, Эртине, штукатуржу болгаш чугайлакчылар Хүндүккей, Быдаа, Дүргекпен, Шаккыр, Тарак олар, башкылардан Күчүн, Аңгыр, Долзат эң идепкейлиг киришкеннер.

1955—56 өөредилге чылында ол ортумак школага 500 ажыг школачылар өөренир, оларның хөй кезии өөредилге хүнүнүн мурнунда-ла чылыг, чырык школазында чедип келгеннер.

Эки белеткелдиг ужуражып турар

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Таңды районнуң школалары чаа өөредилге чылынга мурнуку чылдарга бодаарга бо чылын бүгү талазы-биле үлегерлиг белеткетинген. Күрүне комиссиязы районнуң 3 ортумак, 7 чеди чыл, 10 эге школаларын оон-биле холбаштыр районда 6 интернат бүгү талазы-биле шынарлыг белеткетингенин барымдаалааш акт ёзугаар хүлээп алган. Оон иштинде Хадынның эге школазы белеткелин болгаш септелгезин эң эки чоруткан.

Бо өөредилге чылында Хову аксының чеди чыл школазы ортумак школа кылдыр организастатынган, Элегес совхозта 37 өөреникчилиг эге школаны чаа организастап ажыткан. Совхозта болгаш Балгазында школаларның тудугларын чедир кылып, оон класстарын алгыткан.

Районнуң школаларына 2311 уруглар өөренип кирер болгаш оларның иштинден 330 школачылар күрүнеиин долу хандырылгазынга турар.

Район школалары удуртукчу болгаш башкы кадрлар-биле бүрүн хандыртынып, чаа өөредилге чылы-биле 21 башкылар, оларның иштинде дээди эртемниг 12 башкылар чаа келген. Оларның аразында Туланын, Горькийниң, Куйбышевтиң, Ульяновскиниң пединституттарын, Калининиң күрүне университедин дооскан аныяк башкылар бар.

Чаа өөредилге чылы — сентябрь бирде районнуң школачылары боттарының чайгы үеде дыштанып алган чаа күштери-биле өөренип эгелээр.

Тараа белеткелдериниң күрүне планын күүсеткен

ЭЛ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Калинин аттыг колхоз (даргазы эш Паву, парторганизация секретары эш Төгүс-оол) бо чылын күрүнеге 1120 центнер тараа дужаар планын август 20-де бүрүн күүсеткен. Ол ышкаш МТС-тиң ажылдаанынга натура төлевири (киртинген счеттар ёзугаар) 760 центнер тарааны 14 хуу ажыр киргген.

Шагаан-Арыгның машина-трактор станциязындан ол колхозка 3 комбайн агрегаттары ажылдап турган, олар кыска үенин дургузунда 550 гектарның дүжүдүн ажааган. Тараа культураларындан арткан амгы 300 гектарның дүжүдүн 2 комбайн агрегаттары чоокку хүннерде доозарынга чүткүлдүг ажылдап турар.

☆ ☆ ☆

ЧАА-ХӨЛ. (Телефон-биле). Чаа-Хөл районнуң «Тиилелге» көдээ ажыл-агый артели (даргазы эш Каваа-Сарыг, парторганизация секретары эш Сарыг-оол) бо чылдың август 29-та күрүнеге тараа дужаар планын районда бир дугаар доосканы. Колхозчулар тараа белеткел пунктузунга эң-не үнелиг культура болур кызылтасты күрүнеге дужаар тарааның ниити планындан 20 тоннаны ажыр киргген.

☆ ☆ ☆

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). Каа-Хем районда эш Ирановтуң даргалааны «Ленинчи орук» колхозтуң кежигүннери боттарының социалистиг хүлээлгелерин чедишкининг боттандырып, күрүнеге ылавыла дужаар тараа планын районнуң өске колхозтарын мурнай күүсеткен. Колхозчулар белеткел пунктузунга 10 мун ажыг пуд тарааны киргген. Оон хөй кезии кызылтас болуп турар.

Сарыг-Сеп МТС-тиң ол колхозка ажылдап берип турар комбайнерлери эштер Липин, Бондаренко олар хүн бүрүде 2—2,5 норманы күүседип, социалистиг чарыштың мурнакчылары болуп турарлар.

Школа чанынга

Август 30-ниң эртенинде Кызылдың № 7 школазының чанынга школачылар болгаш ада-иелер чыглып кээп турган. Ол болза, өөредилге хүнү эгелээриниң мурнуу чарыында өөреникчилер болгаш ада-иелер школа-биле таныжып, класстарның удуртукчу башкыларының чагыг сүмелерин дыннап турары ол.

Хоорайның Ленин аттыг кудумчузунуң ол, бо чүктеринден школачылар школа хериминче шуужуп кирип, ылаңгыя бирги-классчылар холдарында бөкпек-бөкпек чечектер туткан, адазының азы иезинин холундан четинип алган улаштыр-улаштыр кээп турган. Херимнин эжининче киргеш, солагай талазынче көрүптерге тустус класстарның аайы-биле өөреникчилерниң фамилиязын, адын бижээш самбырада аскан.

Оон дараазында эге класстарның өөреникчилерин класс удуртукчу башкылары хүлээп ап турар болгаш кол кичээнгейни бирги-классчыларже салган, үүге дээрге олар бо чылын бир-ле дугаарында школага кээп турарлар.

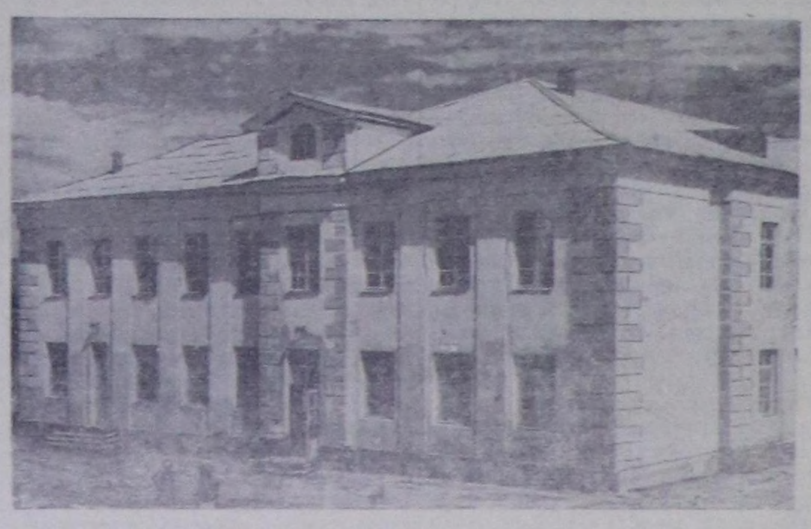

Бистиң областың хоорайларында болгаш суурларында чаа-чаа школалар чыл бүрүде немежип турар. Бо чылын Кызыл хоорайның Заозерная кудумчуда № 10 ортумак школаның тудуу доозулган.

Чурукта: чаа туттунган № 10 ортумак школаның бажыны.

Каа-Хем районда

Каа-Хем районнуң улус өөредилге органнарының ажылдакчылары школаларны чаа өөредилге чылынга үлегерлиг белеткээр дээш кызымаккай ажылдаан.

Районга бир ортумак, он чеди чылдың, тос эге школалар өөредилгени ажылар болгаш 2000 хире школачылар хаара туттуннар.

Районда дөрт интернат бүгү тала-биле бүрүн белеткетинген. Күрүнеиин долу хандырылгазынга 435 уруглар кирер, оларның аъш-чеминиң, идик-хевиниң хандырылгазының талазы-биле таарымчалыг байдалдарны тургускан.

Өөредилге чылынга белеткелиниң болгаш септелгезиниң талазы-биле Федоровканың, Медведевканың, Ильинканың чеди чыл (директорлары Носова, Дикунов, Кряжев), Сарыг-Септиң ортумак (директоры Антонов) школалары септелгелин шынарлыг доосканы. 12 школалар оттулар ыяжын школа чанында дүжүрген болгаш артыкшылдыг курлавырын тургускан.

Өөредилгениң бедик шынары дээш

Улуг-Хем районнуң башкыларының август чөвүлел хуралынга «район школаларының кижизидилге ажылдарын экижиде-риниң хемчеглери болгаш өөредилгениң шынарын бедидериниң дугайында» илеткелди районо эргелекчизи эш Самойлов кылган.

Илеткелчи эрткен өөредилге чылында район школаларының өөредилге-кижизидилгелиг ажылының түңнелдерин демдеглеп, ында бар турган четпестерни илерет-пишаан, ону узуткаарының хемчеглериниң додаргай анализин берген. Районнуң чамдык школалары, ооң түс-түс класстары болгаш башкылары эрткен өөредилге чылында өөредилге-кижизидилгелиг ажылды экижитпишаан, өөредилгениң шынарын бедидип, чамдык чедишкиннерни чедип алган.

Торгалыгның чеди чыл школазының VI, VII класстарының, Шагаан-Арыгның № 1 ортумак школаның X клазының өөреникчилеринде болгаш Арыг-Үзүүнүң, Чаатының чеди чыл школаларының биология эртеминде (башкылары Петров, Афонина) ийи-чылчылар чок болган. Шагаан-Арыгның №2 ортумак школазының үшкү клазының башкызы Байланмаа, Арыг-Үзүүнүң чеди чыл школазының физика болгаш математика башкызы Татарникова олар өөредилгениң шынарын экижиткеннер. Эш Татарникова физиканың урогун хүн-бүрүнүң амыдыралы-биле холбаштырып, уроктуң ажылчы планын тургузып, совхозтуң электростанциязы, механизация цехи-биле өөреникчилерни таныштырып, ында техниканы практикага көргүзүп турар. Школа тускай физика кабинеттиг, ооң бөдүүн приборларын өөреникчилер боттары кылган. Оларда мастерская база тургустунган. Ол болза школага политехниканың өөредилгезин экижиде-ринге улуг дузаны чедирип турар.

Эрткен өөредилге чылының түңнелдери-биле алырга школаларның өөредилге-кижизидилгелиг ажылдарында четпестер ам-даа барын илеткелчи болгаш санал берген башкылар чидин-биле шүүмүүлеп илеректеген. Эрткен өөредилге чылының түңнелинге киришкен бүгү өөреникчилериң 268-зи ол-ла класстарынга катап олурган, 303 өөреникчи күскү шылгалдалыг болган. Ол болза бүгү өөреникчилериң 22 хуузу болур. Ол чорук школаларда өөредилге-кижизидилгелиг ажылдың кошкак тургустунганын, өөредилгениң бедик шынары дээш түс-түс класстарга, ангы-ацгы эртеминге башкылаашкынның чавыс шынарын база школалар удуртукчулары башкыларның ажылынга контрольду, удуртулганы четпес чорутканын көргүзүп турар.

Районнуң школалары бүгү-ниитиниң чеди чыл өөредилгезинин хообілузун боттандырар талазы-биле четпес ажылдаан. Эрткен өөредилге чылында 187 уруглар хаара туттунмаан. Шагаан-Арыг, Хендерге, Чааты чеди чыл школаларынга 97 уруглар өөренмээн. Ол талазы-биле районо контрольду багай тургускан болгаш ол черлерде кедээ Советтер школа назылыг уругларның үчёдун багай кылып, олче хөй-ниитиниң кичээнгейин салбаан. Ылаңгыя Хендерге, Торгалыг кедээ Советтериниң дарга-лары, ооң улус өөредилге талазы-биле доктаамал комиссиялары четпес ажылдаан.

Районда чамдык школаларның удуртукчулары школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылын экижидеринче кичээнгей салбаан болгаш башкыларның уроктарынга олуржуп, оларга практиктиг дузаламчыны көргүспейн турган. Ооң тодаргай барымдазын Хендерге, Хайыракан чеди чыл школаларындан көрүп болур. Хайыракан чеди чыл школазының IV клазының 39 өөреникчизинден 31 өөреникчи, V клазының 26 өөреникчизинден 13 өөреникчи багай демдек алган. Ол колдуунда-ла орус дыл, арифметика эртемнеринге хамааржыр. Хендерге чеди чыл школазының директору Чимит-оол эрткен өөредилге чылының дургузунда башкылар урогунга чүгле үш катап, өөредилге эргелекчизи Бүдүк-оол 29 катап олурушкан. Ооң түңнелинде школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылы тергиин багай байдалда тургустунган болгаш ол школа өөредилгениң шынарын 56 хуу күүсеткен. Башкыларның ажылынга негелдениң кошкак чоруун чамдык башкылар ажыглап алгаш, ажыл шагы үзер, арагалаар чорукту көргүзүп турган. Ол школаларның ажылында четпестерни узуткаарын, ол талазы-биле чогуур ой-шаанда хемчег албаны райононың (Самойлов) контроль болгаш удуртулгазының кошкак тургусканы-биле тайылбырлатынар. Чаа өөредилге чылының дургузунда ындыг четпестерни болдурбас ужурлуг.

Школаларга эртемнерни башкылаарының шынарын бедидери хамыктың мурнунда башкының политиктиг билиниң бедик деннелинден улуг хамааржыр. Башкыларның бот-өөредилгезиниң талазы-биле ажыл районда четпес тургустунган. Эге класстарның башкыларындан 53 кижи башкы эртемин чедип албаан. Районда педучилищениң бот-өөредилгелиг башкыларындан үчүге 7 башкы үргүлчү өөренип, секция ажылдарынга киржип турар. Чааты школазының башкызы Болат-оол дөртү класстың ССРЭ төөгүзүнде Антанта деп сөстү Ыраккы Чөөн-чүкте күрүне кылдыр билип алганы башкының политиктиг билиниң чавызын көргүскен. Боттарының политиктиг билиин бедитпес, кайда-даа өөренмейн турар башкылар Даваа, Норбу оларны башкы ажылындан хостаан.

Школаларда комсомол, пионер организацияларының ажылын экижидеринге ВЛКСМ райкомунуң талазындан практиктиг дузаламчыны күштелдирери негетинип турар. Эрткен өөредилге чылының түңнелинде 44 комсомолчулар, 112 пионерлер багай демдектиг өөренген. Школаларда комсомол, пионер организациязының ажылынга башкыларның, ылаңгыя класстарның удуртукчу башкыларының планныг ажылдары, организастыг хемчеглери ам-даа четпес тургустунуп турар. Хайыракан, Чааты школаларында пионер организациялары багай ажылдап, пионерлернин сборларын чалгааранчыг байдалга эрттирип турар. Школалар удуртукчулары адаиелер ортузунга педагогика пропагандазын лекция, илеткелдерни ховар чоруткан.

Башкыларның ажыл дуржулгазын солуштурарынга школаларда методтуг каттыжышкынның ролю болгаш ажык уроктарны организастаарының хемчеглери улуг ужур-дузалыг. Ол ажыл чогуур деннелге тургустунмаан, ол талазы-биле илеткелчи безин тодаргай анализти кылбаан. Райононың чанында метод кабинеди (эргелекчизи Маскалёв) багай ажылдап, ол школаларга кончуг ховар барып турган.

Чурттуң бүдүрүлгелеринде

Соңгу-Осетин АССР. Үлетпүр ажылдакчыларының Бүгү-эвилел чөвүлел хуралының кыйгырыынга «Электроцинк» заводтуң коллективиниң ажылында улуг чедишкиннерни демдеглээн. Завод рудалардан металл ажылдап кылышкынын чылдың-на бедитпишаан, бешки беш чылдың дургузунда цинк болгаш коргулчун бүдүрүп үндүрүшкүнүн дыка улгаттырган. Ажылчыннарның болгаш инженерлернин чогаадыкчы угаан-бодалдары күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң болгаш чиг-этти эки ажыглаарының чаа курлавырларын ажыдарынга дузалап турар.

Чурукта: коргулчун цехиниң салбыры. Мурнуку одуругда — нормазын 135 хуу чедир күүседип турар мурнакчы өөлчегниң начальниги А. Г. Дидура (солагай талазында) болгаш улуг рафинировщик Н. А. Попов.

Фото **К. Богдановтуу.**

СЭТА-ның фотохрониказы.

Мал чемнерин белеткээриниң планын ажыр күүсеткен

«Сталинчы орук» кедээ ажыл-агый артелиниң кежигүннери СЭКП-ниң XX съездизинге алдар кылдыр тараа ажаап алышкынының ажылдарының эгезинге чедир мал чеминиң белеткелин доозар деп хүлээлгени боттарынга алган.

Бөдүүн болгаш шыктыг чемнер белеткелиниң планы 100 хуу күүсетингеи. 1250 га сиген шөлдериниң сигенин кестирип ап, 7200 центнер эки шынарлыг сигенни сарааттап тургускан. 200 тонна силос салдынган. Аът-биле сиген кестирер машинага ажылдап турган чамдык эштер база сараат салып турганнар сиген кезиишкини эгелээниндеи бөөр төнчүзүнге чедир боттарының онаалгазын олар хүн-бүрү 115 хуу күүседип турганнар.

Колхозчулар тараа ажаап алышкынынга чүткүлдүг белеткенип, социалистиг чарышты калбартканындан ам 80 тонна тараа дужаатынган болгаш үргүлчүлеп турар.

И. САМУШКИН,
Каа-Хем район.

Силос салыышкыны

Кызыл районнуң «Х Улуг хурал» кедээ ажыл-агый артелиниң мыйыстыг бода мал фермазының малчыннары кыштагларының чапында 118 тонна силос салган. Малчыннар силос салыышкының үргүлчүлеп турар.

К. ОЙДУП-ООЛ.

Ленин аттыг колхозта
Планын күүсеткен

Ниитиниң малынга быжыг чем суурну тургузары дээш Ленин аттыг колхозтуң ишчилери эки ажылдаан. СЭКП Чаа-Хөл райкомунуң МТС зоназының талазы-биле секретары эш Ондар-оолдуң редакцияга дыннатканы болза:

— Сиген белеткелиниң планын колхоз август 25-те 103 хуу күүсеткен азы 1600 тоннаны сарааттап алган. Ол ышкаш кызыы малга эки хоолулуг ногаан чем болур 450 тонна силос шыгжатынган, 70 гектариың кукурузаны база ажаап алдынган. Амгы үеде сиген белеткелин үргүлчүлевишаан, саваң база мякина ажаап алырынче улуг кичээнгей салдынып турар.

Хойларын агарлаан

Ленин аттыг колхоз хоюнуң агарлаашкынын чедишкиннинг дооскан, бо чылын часкы болгаш күскү кыргылда-биле хой бүрүзүнден 1 килограмм 700 грамм дүк алыр дээн сорулгазын ол колхоз күүсеткен. Ол ышкаш күрүнеге дужаар дүк планын чогуур өйүнде доосканы, ам белеткелдиң садып алыышкыннарын өзугаар дүк киирерин организастап турар.

Кедээ Советтиң депутаттары-биле ажыл

Чөөн-Хемчик районнуң Чыргакы кедээ Соведи СЭКП ТК-ның январь болгаш июль Пленумнарының төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга чедишкиннинг боттандырар дээш кедээ Советтиң организас-массалыг ажылын, ылаңгыя депутаттар-биле ажылды эдээн экижиткен.

Кедээ Советтиң сессияларын конституция негелдезин өзугаар чыылдырып, аңаа депутаттарның идепкейлиг киржилгезин хандырып турар. Сессияларның болур үезин, аңаа чугаалажыр айтырыгларын 3—4 хонук бурунгаар чарлап турар. Сессияларга чугаалажыр айтырыгларны белеткээринге, үндүрген шиитпирлерни ажылчы чоннарга чогуур үезинде таныштырарынга, күүселдезин организастаарынга депутаттар идепкейлиг киржип келгеннер. Кедээ Советтиң депутаттары эрткен соңгулдалардан бөөр 18 кезек черге хамаатыларның белүктер хуралдарын эрттирген. Депутаттар соңгукчулар мурнунга боттарының отчёттарын берип турарлар.

Сессияларга депутаттарның 80—90-дан эвээш эвес хуузу олуржуп, айтырыгларны шиитпирлээринге идепкейлиг киржип, ылаңгыя кедээ Советтиң организас-массалыг ажылдарын экижиде-ринче база ажылда четпестерни илередиринче угланган шүүмүүлелди болгаш бот-шүүмүүлелди калбартып келгеннер. Депутаттардан эштер Санчижап, Шагдыр, Настык-Доржу, Сүмбүү, Маадыр-оол, Манзырыкчы олар болгаш оон-даа өскелер боттарының хүлээлгелерин үлегерлиг күүседип турарлар.

Кедээ Советтиң бирги сессиязындан соңгутурган 7 кижи составтыг күүсекчи комитет планныг ажылдап, сессиялар болурунуң аразында күүсөм хуралдарын чыылдырып, аңаа хүн-бүрүнүң чугула айтырыгларын шиитпирлеп, ооң күүселдезин организастап келген.

Депутаттарны колхоз бүдүрүлгезинин кол-кол адырларында таарыштыр быжыглаан. Олар боттарының харылап турар участоктарында колхозчулар ортузунга тайылбыр ажылдарын чорутпушаан, күш-ажылга бедик көргүзүглерни чедип ап турарлар. «Коммунизмче орук» колхозта саанчы депутат эш Мыйдок бодунда быжыглаан 10 саар инектерден 1955 чылда 10000 литр сүт саар планныг турган, ам 8000 литр сүттү, азы инек бүрүзүнден ортумаа-биле 800 литр сүттү саап алган.

Тудуг бригадазында эш Кончук бодунуң харыылап турары чазанылга мастерскаязының ажылын экижиткен. Хүн бүрүнүң ажыл нормазын ол боду 150—170 хуу чедир күүседип турар. Ол ышкаш «Коммунизмче орук» колхозтуң ховуда № 1 болгаш мал бригадаларының бригадирлери эштер Манзырыкчы, Бе[illegible] трактор бригадазының бригадири Ар[illegible] Кара, школа директору Оолчукай болг[illegible] Калинин аттыг колхозтуң тудуг бриг[illegible]зының бригадири Седен, мал эмчизи[illegible]рынмаа, агроном Конева олар боттарын[illegible] хүлээлгелиг ажылдарын болгаш сов[illegible]чуларның чагыгларын эки күүседип [illegible]геннер.

Кедээ Советтиң доктаамал комиссиялары база-ла багай эвес ажылдап турары[illegible] ылаңгыя кедээ ажыл-агый талазы-[illegible] комиссия (даргазы эш Маадыр-оол) [illegible]хозтарның мал фермаларынга болгаш [illegible]гадаларга план өзугаар хыналдалы[illegible] кылып, ажылда илерээн четпесте[illegible] узуткаарынга дузалажып турар. Ол [illegible]каш культура чырыдыышкынының [illegible]гаш орук харылзаа талазы-биле ко[illegible]сияларның даргалары эштер Сүмб[illegible] Доңгак, олар хүлээлгелиг ажылдарын [illegible]удуртуп келгеннер.

Амгы үеде кедээ Советтиң депутаттары мал чеминиң белеткелин болгаш дужат ажаап алыышкынын чедишкиннинг доозар дээш организакчы ажылдарны чорудуп турарлар.

К. БОРА-КӨЖЕ.
Чыргакы кедээ Советтиң даргазы.

Колхозчу кадарчыларның өг-бүлелериниң чедишкиннери

Чаа-Хөл районнуң Кара-Тал кедээ Совединиң «Тиилелге» колхозунуң сураглыг кадарчылары Т. Сержип, Х. Сириң ниитиниң малының баш санын өстүрер, ооң продуктулуун бедидери дээш кызымаккай ажылдап турарлар.

Коммунист Сержип 1949 чылда «Тиилелге» колхозтуң кежигүнүне кирген. Бо өг-бүле ынчан кедээ ажыл-агый артелиниң Уставы өзугаар 125 баш хойларын колхозка дужаган, оларның иштинде ол чылын төрүүр 80 хой турган. Ол хойлардан төрүтүнген хураганнарны чыл бүрүде менди доруктурып ап турганындан ам 1264 баш чедир өстүрген.

Эш Сержип хойларының баш саны менди ажаап алыры-биле кызыгаарлатынып турар эвес, харын хойларның уксаазын экижидер, эткир, дүкүр болурун чедип алыр дээш карабуль кошкарлар-биле чылбүрүде хайнактап келгининден бо чылы төрээн 299 хойлардан 308 хураганнарны доруктурып алган.

Мурнунда чылдарда бир хойдан 800 граммдан 1 килограмм чедир дүк ап турган болза, бо чылдың часкы кыргылдазында хойдан 1.390 граммны кыргып алган.

Бо-ла колхозка база 1949 чылда киргеи Х. Самдың биле Т. Серенмаанын өг-бүлезинге колхоз баштаар чери 250 баш өшкүлерни кадарары-биле хүлээткен турган. Кадарчылар ол өшкүлериниң каладын кышкы, чайгы үелерде таарыштырып, оларның чаш төлүн менди камгалап, доруктурганының түңнелинде олар ам 1082 баш чедир өскен. Бо чылын төрүүр 140 өшкүден 160 анайларны доруктурып алган.

Кадарчы Самдың кышкы үеде өшкүлерге чидиртири-биле сигенни Кара-Тургда боду белеткеп ап турар.

Кадарчылар Сержип болгаш Самдын оларның өг-бүлези колхоз баштаар чериндеи макталгаларны болгаш шаңналдарны үргүлчү ап келген.

Т. СУНДУЙ.

Тыва национал бижиктиң улам ыңай хөгжүлдези дээш

Тыва бижик—бистиң чүртүвүстүң акыдыңма улустарының национал бижиктериниң санында ең аныяк бижиктериниң бирээзи. Тыва бижик чоокта чаа чаарби беш хар харлаан. Төрүтүнген хүнүнден эгелээш-ле ол бижик национал хевирлиг, социалистиг утка-шынарлыг культураны хөгжүдер херекке, мурнунда дарладып чораан улустуң культура революциязының херээнге бараан боор келген.

Мурнунда дарладып чораан улустарда культура революциязының бир онзагай үүлү барын билир болгай бис. Ону бүгү улустуң энтузиазмы деп кыскаладыр адап болур. Улус чүгле өөренип турар эвес, харын бижик дээш демиселче кирип турар. Кижи бүрүзү бижикке өөренип алгаш, бичиктиг бичиирдиг болгаш ооң дүрүмнерин билир бичиирлиг болгаш ооң дүрүмнерин билиирлиг болгаш ооң дүрүмнерин билиирлиг болгаш ооң дүрүмнерин бил

УЛУГ-ХЕМ РАЙОНДА

КОЛХОЗТА ДЭЭРБЕ

Ленин аттыг колхозта «Колхозчу» деп марвалыг чаа дээрбени тургускаш, ажыглалда киирген. Дээрбени колхозтуң электростанциязының күжү-биле хөделдирип турар. Колхоз болгаш колхозчулар тараа-ны ооң мурнунда өске организацияларның дээрбезинге хөлезиленип дээрбеден ап турган болза, олар ам боттарының дээрбезинге кызылтасты дээрбеден, амданныг хлебти быжырып чип турарлар.

ЧАА ЯСЛИ

«Партияның XIX съездизи» колхозта уругларга чаа ясли ажыттынган. Яслиде колхозчуларның дыка хөй уруглары хаара туттунган. Яслиниң ишти, орун-дөжөө арыг-силиг кылдыр деритинген. Уругларны янзы-бүрү чараш ойнаарактар-биле болгаш оларга эки шынарлыг, хоолулуг чемнерни бүрүн хандырган. Ооң мурнунда дыка хөй нелер колхоз бүдүрүлгезинге киришпейн турган болза, олар ам уругларын яслиде тургузуп каан тараа шөлдеринге, тудутга болгаш колхозтуң өскедаа ажылдарынга идепкейлиг бүрүн киржир аргалыг болганнар.

БИРГИ ЧЕРДЕ

Калинин аттыг колхоз бо чылын дүжүт ажаалдазының болгаш күрүнеге тараа дужаарының талазы-биле районда бирги черни эзлеп турар. Ол колхоз август 25-ке чедир күрүненин тараа хүлээп алыр пунктузунга 10800 пуд тараазны дужаган.

Шагаан-Арыг МТС-тиң колхозта комбайнери Семен Бондаревтиң агрегады тараа ажаап алырының талазы-биле база-ла МТС механизаторларычың бирги черинде туруп турар. Ооң аргегады тараа кестирер нормазын 3—4 катап ажыр күүседип, бир хүнде 30—38 га черниң дүжүдүн ажаап ап турар.

Чоокта чаа Семен Бондаревтиң агрегадынга СЭКП райкомунуң болгаш райкүүскомнуң шилчиир кызыл тугун тывыскан. Ол хүн ооң агрегады 38 га черниң тараазын ажаагаш чайыннанчак улуг чедиишкинни көргүскен.

КОМБИНАТТЫҢ МУРНАКЧЫЗЫ

Ада-чурттуң дайыны доостуру билек Михаил Васильевич Князев фронтудан келгеш, тургузукчу күш-ажылдың чепсээн холга туткаш, тайбыңны камгалап киришкен. Ол ам Шагаан-Арыг хоорайныг райүлетпүр комбинадының мурнакчыларының бирээзи болуп, чазаныр нормазын хүнде 140—200 хуу чедир күүседип турар. Ооң кылып турар столдарының, сандайларының, шкафтарының болгаш өскедаа чазаан түүлдериниң шынары дыка эки.

Шалыпкын чазаныкчы Михаил Князев Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XX съездизинге алдар болдурган социалистиг чарышка чаа хүлээлге алгаш, түнде кылыр нормазын 150 хуудан ажыр күүседирин хүлээнген.

Т. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Үлегерлиг хойжу

Эрзин районнуң Нарында «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелиниң хөй кадарчызы коммунист Белчээ Кыргыс ниитиниң малының баш санын өстүрери дээш үлегерлиг ажылдан турар. 1954 чылда ооң каладында хойлардан 312 хой төрээн, оон 328 хураганнар камгалатынган. Бо чылын төрүүр 270 хоюндан 276 хураганнарны менди доруктуруп алган.

Эш Белчээниң болунуң онаашкан ажылынга кызымаккай, ак-сеткилдиг ажылдап турарындан ооң кадарган хою чыл санында өзүп, эки күш-дөңгелдиг болуп келген. Ол чүгле хойларны баш менди, семиртир кадарарынга сагыш салып турар эвес, харын хойларны турар оран-сава, чем-биле хандырарынга база сагыш салып, улуг күш үндүрүп турар.

Хойларының кажаазының тудуун, септелгезин ол боду кылып ап турар. Кыштагларга хураганнарның 2 кажааларын, чазагга 300 баш кирер хой кажаазын туткан. Кыштаг чанында 15 гектар черниң сигенин кезип белеткээн.

Хойларны одарладырын агаар-бойдустуң байдалынга таарыштыр чорудып турар. Чайын хоюн эртен эрте серинде одарлаткаш, дүште өлөөн дыштандырар, ооң соонда кежээки серинде одарладыр чорук аңаа чаңчыл болу берген. Мурнакчы хойжу эш Белчээ Кыргыстың кадарган хоюндан бир хой бо чазын ортумаа-биле 1 килограмм 800 грамм дүктү берген.

СЭКП-ниң XX съездизинге чедиишкиннинг ужуражыры-биле коммунист Белчээ бедиткен чаа хүлээлгелерни алгаш ажылдап турар.

К. НУРЗАТ.

Кышка белеткел чок

Көдээниң культура албан черлерин кышка удур белеткээри көдээ Советтерниң бир кол сорулгазы болур ужурлуг. Ындыг турбуже, Каа-Хем районнуң Федеровка көдээ Совети (даргазы эш Чунарев) суурда культура черлериниң септелгезин амдыгаа чедир эгелевээн.

Клубту септедири-биле эш Чунарев июнь айда ооң дээвирин, сонгаларын ап кагдырыпкан, ам-даа чадагай турбушаан. Ол ышкаш библиотека бажыңының дээвирин база ап каапкан. Клуб, библиотека септелгезинге хереглээр материалларны белеткеп албайн культура черлерин бузуп каапканы шын эвес.

Чылдың эки үезин эрттирбейн культура черлериниң кышка удур белеткелин доваан эгелээр херек.

С. БАЗЫР-САТ.

Буруулугга харыысалга хүлээдир

Улуг-Хем районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң Эйлиг-Хемде 27 га сулазын колхозтуң эш Нояда кадарткан 60 ажыл аттары чип дооскан.

Эш Нояа малын кадат чокка салыпкаш, чоогунда сигенни болгаш тараазны чаза бастырып, чидиртип турар.

Колхозтуң малын харыысалга чок кадарып, артельге когарал чедирип турар эш Нояаны колхоз баштаар чери көөр херек.

Т. ӨДЕК.

„Лымеривна" деп чаа кино

Өскүс уруг дугайында улустуң тоожу чугаазын барымдаалап украин чогаалчы Панас Мирныйниң бижээн сураглыг шинзиге үндезилеп тургускан «Лымеривна» деп уран-чечен чаа кино-чурук болза, шаандагы шагда Украинага ядыы-түрүгги кижилериниң эрге-медел чок байдалын болгаш аар-берге үлүүн илереткен. В. Лапокныштың сценажытканы бо уран-чечен кинонуң сюжедин кысказы-биле таныжарга мындыг:

Ада-иезинден чарылгаш өскүс калган Василий (артист Б. Ставицкий) деп ядыы оол бай казак Кнуриуң хөлечиги болуп ажылдап турар. Ооң ынакшылы бөдүүн кыс Наталья. Ынчалза-даа даштындан көөрге эки сеткилдиг ышкаш болза-даа «иштинде диштиг» оптуг Кнуриуң шаптыктааны-биле чалыы чүректериниң ужуралы бүтпейн баар. Өштүглерге дорамчылаттырган болгаш ышкындырган ынакшылын катап эгидип алырының үезинде Василий дерзиилериниң холунга бектетириптер. Эргим ынакшылындан база катап чарлырын хараадаан Наталья (артист Т. Алексеева) карак ажыт бижектениптер. Ас-кежик күзээн ол ийи душтуктарның оруун кара күш ол удаада ынчаалдыр доза туруптар...

Ынчалзажок, фильмниң идейлиг ужурутказы сюжеттиң чүгле дээштит доозулгазы-биле кызыгаарлатынмайн турар дээрзин билип алыры көрүкчүге берге эвес. Чүге дээрге, ында бүгү болуушкун, бистиң «Хайыран-бот» деп шинвисте ышкаш, арыг, шынчы чоруктуң чөптүг эвес чорукту кедизинде барып тиилээриниң бүзүрелин бадыткап турар.

Натальяны албадал-биле ап алган «ашаа» — мелегейлиилээр көдээ бай Карпо Шкандыбенконуң нези — бодун тогдунар болгаш каржы-дошкун Шкандыбихыныың ролюн артист С. Федорцева бүзүренчиг кылдыр ойнаан. Ол ышкаш өнчү-хөренгиниң девизинге арын-нүүрүн ышкынышкан дүржок байның арнын артист Г. Козаченко кам-хайыра чокка сойгалап илереткен. Ол болза, кырган Кнурнуң ролю болур-дур. Балаган кызы сиплен болгаш коягаргак Марусяның (артист Е. Лицкэнович), Натальяның (артист Л. Криницкая) болгаш өскелериниг-даа овур-хевирлери талантылыы-биле күүсетингилээн.

Кинонуң чедиишкиннинг талаларындан аңгыда, тургузулга талазы-биле чамдык тода эвес черлери база бар. Бо четпестер хамыктың мурнунда сценарийниң авторунга база кол оператор М. Чорныйга хамаржыр. Чижээлээрге, кажан казс летинипкен Маруся аажок мунгараан олурда, ооң адазы Кнур аңаа келгеш ам уруунуң Василийге ынакшып турарын чүгле ынчан билип алган ышкаш кылдыр көстүр. Шынында ол ындыг эвес. Василий Кнурларның өг-бүлезиниң иштибиле үр үеде кады чурттап келгеш Марусяны дунмазына берген турда-ла оларны ыяавыла өг-бүле тударынче чыгаш турарының ужуру чүл? Бай казак Кнур Василийни келир үеде шуут холга киирип, бектеп алыр сорулга-биле бодунуң уруун аңаа сыгап турары ооң-на илереп келир. Мынчангаш, кинода бо чугула тайылбырлалдың чештинмейн турарының чылдагааны көрүкчүге билдинмес.

С. САНДЮ.

Вьетнамның Демократтыг Республиказының он чылы

Он чыл мурнунда, 1945 чылдың сентябрь 2-де вьетнам улус даштыкы эжелекчилериниң кинчи-бегин ап октаап, вьетнам улустуң баштынчызы Хо Ши Мин баштаан Вьетнамның хамаарышпас Демократтыг Республиказының тургустунганын чарлаан. Ол кайгамчыктыг хүн болза, вьетнам улустуң салым-чолунга теөгүлүг эргилде болуп, национал-дың улуг байырлалы апарган.

Вьетнамга антиимпериалистиг болгаш антифеодалдыг революция хамаарышпас чорук дээш вьетнам улустуң хөй чылдыг демиселин тиилелгелиг боттандырган. Революцияның кол шимчедикчи күштери ажылчын аңгы биле тараачыннар болган. Ажылчын аңгы улуртур рольдуг ол аңгыларның быжыг эвилели улустуң революциязының тиилелгезинин шиитпирлиг түүлү болган. Революсчу улустуң бажынга ажылчын аңгының дайынчы авангарды — Индий-Кыдаттың Коммунистиг партиязы турган, эл партия национал-хосталгалыг демисел чоруп турда, ажылчы чоннарның калбак массаларының бүзүрелин чаалап алган, оларны организастаан, улустуң бүгү-ниити тураалышкынынче көдүрген болгаш тиилелгеге чедирген.

Вьетнамның улус-демократтыг революциязы Чөөн чүкте болуп турар социал-политиктиг ханы өскерлиишкиннерни көрүнчүктелдир көргүзүп турар. Вьетнамга болган революция гениалдыг Ленинниң баш бурунгаар өттүр көргенин өзүгаар алырга «бот тускайлаң киржикчилер, чаа амыдыралдың тургузукчулары болур Чөөн чүкүүн улус массалары» көдүрлүп үнген байдалдарда эгелээн, «чүге дээрге, ол чоннуң чүс-чүс миллионнары амыгаа чедир империализмниң бүгү делегей политиказының объектизи болуп келген, капиталистиг культурага болгаш цивилизацияга чүгле чемишчидилгенин материалы кылдыр догуннаан келген хамаарылгалыг, долу эрге-медел чок нацияларга хамааржып келгеннер» (Чогаалдары, т. 30, арын 138).

Вьетнамның революциязы Кыдатка, Индияга, Индонезияга бөлгаш Чөөн чүктүн өске-даа чурттарынга революстуг шимчээшкин-биле капсырлашкан. Ол революция ол шимчээшкиннерниң дуржулгазын, ылаңгыя Кыдаттың Коммунистиг партиязының революстуг дуржулгазын ажыглаан. Вьетнамга улустуң революциязының тиилээринге күрүнелериниң фашистиг эвилелдежилгезин Совет Эвилелиниң болгаш өске-даа күрүнелериниң чылча шапкаканының түнелинде тургустунган таарымчалыг байдалдар идиг берген.

Вьетнам улус даштыкы эжелекчилерни ашкан тиилелгени чедип алгаш, улус-демократтыг күрүнени тургузарынче киришкен. Ынчалзажок Вьетнамның Демократтыг Республиказы удатпаанда империалистерниң талазындан чаа халдаашкынга таварышкан. Улус-демократтыг тургузугнуң быжыныың болгаш амыдыралчызының кадыг-дошкун шылгалдазы болган чөптүг, патриотчу дайын чуртка эгелээн. Оон-биле кады вьетнам улус бодунуң аныяк күрүнезин быжыглаарынче бүгү күжениишкиннерин салган.

1946 чылдың январь 6-да Вьетнамда Национал хуралга бүгү ниити хостуг сонгулдаларны чоруткан. Сонгукчуларның 90 ажыг хуузу киришкен ол сонгулдалар чаа, демократтыг тургузугга вьетнам улустуң бердингениниң тодаргай көргүзүү болган. 1946 чылдың мартта Национал хуралдың бирги сессиязынга Вьетнамның Демократтыг Республиказының чазаан тургускан. Республиканың президентизинге болгаш чазаның баштыңынга Хо Ши Минни бир үн-биле сонгаан. Ол-ла чылдың октябрьда бүгү улустуң чугаалажып көргениниң соонда Национал хурал демократтыг Конституцияны хүлээп алган.

Улустуң эрге-чагыргазы вьетнам улустуң күштерин улам ыңай быжыглаарынга чедирген. 1946 чылда Вьетмин лигазы-биле чергелештир Национал эвилел — Льен-Вьет тургустунган. Республиканы ханга бораарын болгаш улус революциязының чаалап алыышкынварын узугказарын оралдажып турган ооң дайзыннарынга удур ол ийи массалыг организациялар идепкейлиг демисешкен. Вьетнам улустуң чаңгыс эвин чарылдырар дээн реаксылыг күштерниң бүгү-ле оралдажыышкыннары үргүлчү буурап дужүүшкүнге таваржып келген. Ол чаңгыс эпти быжыглаан эң чугула болуушкун болза, 1951 чылда Ажылчы чоннар партиязының тургустунганы болган. Чуртка улус-демократтыг тургузугну болгаш социализм тургузуушкунун быжыглаарының сорулгаларын партиязың программазынга тодаргайлап киирген. Ажылчы чоннарның партиязы ёзулуг массалыг партия болган. Ооң хүрээлеринде 600 мун ажыг кижи санатырын турар. 1951 чылда Вьетнамның болгаш Льен-Вьеттиң чаңгыс аай Национал фронт кылдыр каттыжыышкыны болган, ону Льен-Вьет деп адаан.

Ажылчы чоннарның партиязы болгаш улустуң чаза дайын чылдарында национал экономиканы хөгжүдеринче улуг кичээнгейни салган. Каш-каш он бүдүрүлгелерни республикада тургускан. Ол бүдүрүлгелер бүгү-ле эргежок чугула түүлдер-биле Вьетнамның Улус армиязын хандырып турган.

Көдээ ажыл-агыйны хөгжүдерде болгаш Вьетнамның чонунун 90 хуузу болуп турар тараачыннарның амыдырал деннелин бедидер талазы-биле улусчу чазактың мурнунга улуг сорулгалар турган. Помещиктерниң тараачыннарны мөлчүүр чоруун кызыгаарлаарынче угланган өлөөн декреттери, ооң иштинде аренда төлевирин 25 хуу чиигедир дугайында 1949 чылдың июль 14-түн декредин чазак хүлээп алган. Даштыкы плантаторлардан болгаш чурт иштиниң саттыныкчыларындан хавырып алдынган 253.882 гектар черни 1951 чылдың эгезинге чедир тараачыннарның эң ядыы кезектеринге дамчыдып берген. 1953 чылдың төнчүзүнде Национал хуралдың үшкү сессиязы помещик өнчүнү узуткаар болгаш черни ону ажыглап кылып турар кижилерге дамчыдып бөөр дугайында хоойлуну хүлээп алган. 1954 чылда ол хоойлуну боттандырып эгелээн.

Культура тургузуушкунунуң талазы-биле Вьетнамның Демократтыг Республиказы улуг чедиишкиннерни чедип алган. Дайын үезинде-ле улусчу чазак улустарының бижик билбес чоруун узуткап база уругларны өөредип турган муң-муң курстарны болгаш школаларны ажыткан. Дайын төнчүзүнге чедир чуртка каш-каш миллион кижи бижикке өөренип турган. Республикада тускай школалар, каш-каш дээди өөредилге чергелери ажыттынган. Вьетнамда чаа, ёзулуг улусчу литература төрүүнген.

Хосталгалыг дайынның үезинин дургузунда республика дайынчы аргалыг армияны тургускан, ол армия дайзыннарга улур тулчуушкунга болунун төрээн чуртунуң хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун камгалап шыдаар аргалыг улуг күш кылдыр өскен. Вьетнамның Улус армиязының быжыг чоруу, ооң шаап халдакчы тулчуушкунварны чорудуп билири 1954 чылда дайзыннарның шериглериниң болуглежиишкинициң аштырыышкынга таварышканы Дьен-Бьен-Фу шивээни кайгамчыктыг штурмнаарынга онза чырыткыландыр илерээн. Вьетнамның улус-демократтыг тургузуу дайынның аар-берге шылгалдазын тудуп эрткен дээрзинге чүвени чөптүг бодаар кижилериниң иштинден ол тулчуушкуннуң соонда кым-даа чигзинмээн.

Индий-Кыдатка дайын чорудулгаларын соксадыр дугайында Совет Эвилелиниң инициативазын ёзугаар чылдырган беш улуг күрүнелериниг — ССРЭ-ниң, Кыдат Улус Республиканың, АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның даштыкы херектер министрлериниң Женева чөвүдел хуралының шиитпири болза, вьетнам улустуң национал хосталгалыг шимчээшкининиң чедиишкинин бүгү делегейниң улустарының хүлээп көрүүшкүү болган. Вьетнамның Демократтыг Республиказы бодунуң хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун камгалап алган.

Женева дугуржулгаларының негелделерин ёзугаар Вьетнамның девискээри 17-ги параллельдиң өлөөн мурнуу талазы-биле эрткен шериг чепсээ дужуртунген шугум-биле чүгле түр үеде хуваатынган. 1956 чылдың июльда бүгү ниити сонгулдаларын соонда дугуржулгалар-биле дүштүр ол шугум узуткатынган турар ужурлуг.

Дайын үезинде-ле эгелээн экономиктиг болгаш культурлуг чаартылгаларны Вьетнамда тайбыңның байдалдарынга боттандырары үргүлчүлеп турар. Аграр реформазын чорударын партия биле чазак онза ужур-дузалыг кылдыр көрүп турар. Амгы үеде 300 мун мау хире (1 мау 1/3 гектарга деңнежир) черни, хөй санныг ажылчын малды, көдээ ажыл-агый херекселдерин, 13 мун ажыг бажыңнарны болгаш тудугларны, өлөөн каш мун тонна аш-чемни болгаш өске-даа эт-херекселди помещиктерден хавырып база садып алган. Улустуң чаза көдээ ажыл-агыйның деннелин бедидер дээш суг ажылының тудугларын септээр талазы-биле улуг ажылды чорудуп турар. Дайын чорудулгаларын соксатканының соондагы чыл дургузунда чурттуң янзы-бүрү районнарында 150 плотиналарны, шлюзтарны, катап тургускан болгаш туткан. Чөөли бөөрининг аргазы-биле чазак тараачыннарга улуг дузаны көргүзүп турар.

Кандыг-бир хемчөөлдин-биле үлетпүрү сайзырангай хөй-хөй хоорайлар болгаш районнар дайын чорудулгаларын соксатканының соонда ажылчы чоннарның холунче шилчөөн. Ол чорук ылаңгыя Ханой, Хайфон, Нам-Динь хоорайларга, хемүр даш бассейнинин Хон-Гой — Кам-Фа районунга хамааржыр. Ынчалзажок дайын үезинде маңаа үлетпүрүнүң деңнели кудулаан. Колонизаторларның шериглери ол районнардан үнүп чоруп турда бүдүрүлге черлериниң чамдыызы бустунган, а чамдыызы шуут үргедетирген турган.

Үлетпүрү болгаш транспортту болдунар-ла дүргени-биле катап тургузарының сорулгазы Вьетнамның Демократтыг Республиказының чазааның мурнунга тургустунун келген. Бо-даа талазы-биле кескү чедиишкиннер чедип алдынган. Хон-Гайның хемүр даш бассейнинде ажыл катап эгелээн. Ында ам 6 мун хире кижи ажылдап турар. Чыл бүрүде ийи мун хире тонна бедик шынарлыг хемүр дашты казып ап турар. Ханойда каш-каш он бүдүрүлге черлери катап тургустунган. Ханойда бүдүрүлгелер катап тургустунун турар. Ол хоорайларда электростанциялар ажылдап турарлар. Ооң-биле чергелештир чазак хуу бүдүрүлгелерже улуг кичээнгейни салып турар.

Бо чылдың июль айда БҮР-нүң найыслалы — Пекин биле ВДР-ниң найыслалы — Ханой аразында дорт орук харылзаа ажыттынган. Ол харылзаа иштикидаа, даштыкы-даа садыгны хөгжүдеринге чазагай саалдарын көргүзүп турар.

Демократтыг чаартылгаларның, ылаңгыя аграр реформазының боттаныышкыны чидиг аңгы демиселиниң байдалында чорутунун турар. Хөй-хөй помещиктер аграр реформазың чорударынга шаптык ужураштырып турарлар. Үлетпүр өөлериниң чамдыызы база-ла удурланып турарлар. Ынчалза-даа вьетнам улус Ажылчы чоннар партиязының улуртулгазы-биле экономиканы катап тургузар, чаа культураны тургузар, бодунуң черинге чырык чазагай амыдыралды тудар деп долу шиитпирлиг.

Вьетнамның Демократтыг Республиказының чедиишкиннери төөгүлүг. Колонийжи кулданыгның кинчи-бегин бодундан ап октапкан улустуң болдунар чазагай аргалары төттүнмес деп чүвени ол чедиишкиннер көргүзүп турарлар.

Бодунуң хамаарышпас, демократтыг күрүнезин тургузарда вьетнам улус аная Совет Эвилелиниң, Кыдат Улус Республиканың болгаш социалистиг лагерьниң бүгү чурттарының көргүзүп турар мораль-политиктиг болгаш материалдыг дузаламчызынга даянып турар.

Совет улустуң талазындан вьетнам улуска хамаарыштыр изиг чүректиг найыралының болгаш ханы хүндүледдиг тодаргай илерээшкини болза, ВДР-ниң чонунуң амыдыралчы деңнелин бедидеринге болгаш экономиказын катап тургузарынга, ооң иштинде үлетпүрүнүң база коммуналдың 25 бүдүрүлге черлерин катап тургузарынга хереглээр кылдыр 400 миллион рубльди Вьетнамның Демократтыг Республиказынга халаска бөөр дугайында Совет чазактың шиитпири болдуур. Совет чазак вьетнам тускай эртемниглерни белеткээринге, геология-шинчилел ажылдарын чорударынга, халдавырлыг аарыглар-биле демиселдиң талазы-биле эмнелге-профилактиктиг хемчегларни чорударынга дуза көргүзерин база хүлээнген. Садыгны калбартырынче угланган садыг дугуржулгазы Совет Эвилели биле Вьетнамның Демократтыг Республиказының аразында чарыынган.

Экономиканы катап тургузар болгаш чоннуң амыдыралчы деңнелин бедидер дугайында улуг дузаламчыны вьетнам улуска ооң улуг кожазы — кыдат улус көргүзүп турар. Бо чылдың июль айда Кыдат Улус Республиканың чаза Вьетнамның Демократтыг Республиказының чазаанга эгидилге чокка 800 миллион юаньны берген. Ол акша-мөңгүн болза үлетпүрүнүң янзы-бүрү адырларын болгаш транспортту катап тургузарынга кирер. БҮР болгаш ВДР боттарының аразында идепкейлиг садыгажылганы чорудуп турар. 1954 чылдынга бодаарга оларның аразында баран саарылгазы 1955 чылда 4 катап өзер. Бо чылдың август айда Вьетнамның Демократтыг Республиказыбиле садыг дугуржулгалын Чехословак Республика чарган. Улус Демократиязының өске-даа чурттары-биле Вьетнамның экономиктиг харылзаалары хөгжүп турар.

Вьетнамның Демократтыг Республиказында чазак бүгү улус-биле кады чаа, хостуг амыдыралды тударының ажылын чорудуп, чурттуң каттыжарын боттандырары дээш бүгү күштерин салып турда, мурнуу-вьетнам эрге-чагыргалар улустуң күзел-сөрүүнга чөрүштүр чурттуң чарылган турар чоруун мөңгежилдирин, Мурнуу Вьетнамда феодал ёзу-чурумнарны хевээр арттырарын оралдажып турарлар. Бо чылдың август 10-да Мурнуу Вьетнамның чаза чуртка бүгү-ниити сонгулдаларны белеткээринге хамаарышкан сүмележиишкиннерни чорудар дугайында Вьетнамның Демократтыг Республиказының саналын шуут хүлээвээн. Мурнуу Вьетнамның премьер-министри Нгу Динь Дьем чүгле сүмележилгелер чорударындан эвес, харын база Женева дугуржулгаларын ёзугаар 1956 чылда чорутунар ужурлуг сонгулдаларны чорударындан шынында шуут ойталаан. Женева дугуржулгаларын үзеринче угланган политиканы Мурнуу Вьетнамның чону буруу шаап турар. Чүгле ол дугуржулгаларны сагыыр чорук тайбыцның дайзыннарының чорудуп турары айыылдыг политиканың түнелинде Мурнуу Вьетнамның таварыштырганы шак ол аар-берге байдалдан ону адырып шыдаар дээрзинге Мурнуу Вьетнамның чону быжыг бүзүредиг.

Женева дугуржулгаларынга хамаарыштыр Вьетнамның Демократтыг Республиказының чазааның туружу кандыгыл дээрге, ол туруш билдингир болгаш тода: ол дугуржулгаларны сагыыры болуп турар. ВДР-ниң чаза беш улуг күрүнелериниң даштыкы херектер министрлериниң Женева чөвүдел хуралынга эрткен чылдың чайынында хүлээп алдынган шиитпирлерни амыдырал кырынга чайгылыш чокка чорудуп турар.

Женева дугуржулгаларының күүсетинеринге хамааржыр чазактар боттарының хүлээлгелерин күүседиринге болдунар-ла бүгү чүүлдерни кылыр дээрзинге вьетнам улус бүзүредиг.

Вьетнамның Демократтыг Республиказының тургустунган хүнүнүң алдарлыг он чылын вьетнам улус бодунуң улус ажыл-агыйын катап тургузары болгаш хөгжүдери дээш, амыдыралдың материалдыг болгаш культурлуг деңнелин улам ыңай көдүрери дээш кайгамчык улуг тургузукчу демиселдиң байдалында, бодунуң төрээн чуртунуң тайбың каттыжары болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиселдиң байдалында уткып турар.

Национал байырлалдың хүнүнде совет улус найыралдыг вьетнам улуска бүгү-ле сагыш-сеткилинден байыр чедирип база бодунуң кайгамчыктыг чуртунуң катап тургузуушкунунга болгаш хөгжүдезинге, Вьетнамның национал чаңгыс эвин тайбын, демократтыг үндезинге катап тургузарынга ооң чаа-чаа чедиишкиннериг болурун күзеп турар.

И. ПОДКОПАЕВ.

ВДР-де көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин хөгжүлдези

ХАНОЙ, август 27. Вьетнамның Демократтыг Республиказында көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинин хөгжүлдезинин дугайында түүлду Вьетнамның телеграф агентилели дамчыткан.

Шаандакы колониалдыг болгаш феодалдыг ёзу-чурумнуң үезинде чуртта ажыглалдыг бүгү черниң дөрттүн үш кезин колонизаторларның болгаш вьетнам помещиктерниң холунга турган, ынчаарга чоннуң барык 90 хуузу болуп турган вьетнам тараачыннар ажыглалдыг черниң чүгле дөрттүн бир кезиин эзлеп турганнар деп ол чүүлде айтып турар. Вьетнамның көдээ ажыл-агыйы аажок хожудангай байдалга турган. Оон аңгыда вьетнам тараачыннар үерлерден кезээле каражадап чорааннар.

Ол байдалды чайладыр сорулга-биле республиканың чаза 1953 чылдан эгелээш чер дугайты аренда төлевирин үргүлчү чиигедириниң политиказын чорудуп эгелээн болгаш аграр реформазын чорударынче киришкен.

Женева дугуржулгаларын чарганының болгаш ооң соонда Соңгу Вьетнамны бүрүн хостааныың соонда көдээ ажыл-агый талазы-биле онза улуг ажыл кылдынган.

Аграр реформазын чорутканының түнелинде Соңгу Вьетнамның 1735 көдээ суурларында 2 миллион хире тараачыннар черниң бүрүн өөлери апарганнар. Соңгу Вьетнамда 70 мун гектар хире куруккан черлерни аңдарган, ол дээрге чурттуң соңгу келиинин куруккан черлериниң ниити шөлүнүң 50 хуузу болуп турар. Суггарылганың калбак 8 системаларын эде тургускан болгаш 250 мун ажыг гектар рис шөлдерин немей сугландырган.

Бо чылын тараачыннар часкы болгаш чайгы тарылгага 1954 чылдаазындан 116 мун гектар хөй 810 мун гектар черлерни ажылдап кылганнар. Аш-чемниң бергедөөшкиннерин ажып эртер болгаш бүдүрүлгени катап тургузар талазы-биле тараачыннарга дузалашпышаан, чазактан оларга 80 мун тонна ристи болгаш ажылчын мал, көдээ ажыл-агый чепсек-херекселдери, үрезиннер болгаш удобрениелер садып алыры-биле дыка хөй акша-хөренгилерни берген. Ол бүгү хемчегларниң болгаш тараачыннарның боттарының күжениишкиннериниң ачылында бо чылдың чайынында эки дүжүт чедип алдынган. Ристиң дүжүдү эрткен чылдың дүжүдүнден 50 хуу ажып, 1200 мун тонна болган.

(СЭТА).

Чехословакияда тараа культураларының бедик дүжүдү

ПРАГА, август 27. Чехословакияның телеграф агентилелиниң дамчыдып турары болза, агротехниктиг хемчегларни чорутканының болгаш агротехниканы чедиишкиниг ажыглаанының түнелинде Чехословакияның тараачыннары бо чылын сөөлгү 10 чылдарда ажаап ап турган дүжүдүнден хөй өң бедик дүжүттү ажаап ап турарлар. Тараа культураларының байлак дүжүдүн ажаап алган дугайында медээлер күрүненің ажыл-агый черлериден болгаш көдээ ажыл-агыйның чаңгыс аай кооперативтериниден көдээ ажыл-агый министерствозунда удаа-дараа келгилеп турар.

Чурттуң иштинде тараа культураларының дүжүдү ортумаа-биле гектар бүрүзүнден 30 центнер чедип турар.

«Мирослав» деп күрүне ажыл-агыйының черде (Брнен область) гектар бүрүзүнден 52 центнер дүжүттү ажаап ап, күзүн чажын тарыыр кызылтастың өң бедик рекорд дүжүдүн чедип алган. «Одэмсуц» деп күрүне ажыл-агыйының черинде бир га бүрүзүнден 51,5 центнер дүжүт ажаап алдынган.

(СЭТА).

КУДР-га моол улустуң дузаламчызы

ПХЕНЬЯН, август 26. Кореяның төп телеграф агентилелиниң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, моол улус Корей Улус-Демократтыг Республиканың мал ажылын хөгжүдеринге дузалаар сорулга-биле нарын дүктүг 30 мун хойларны КУДР-же чорудуп бөөр деп шиитпирлээн, ол хойларны Кореяның көдээ ажыл-агый кооперативтеринге ажыглаары-биле хуваап таарыштырган.

(СЭТА).

Делегейде болуп турар чоруктарнын допчулалы

ГФР биле ССРЭ-ниң аразында харылзааларны экижидерин немецтер күзеп турарлар

Совет чазак биле Герман Федералдыг Республиканың чазаанын аразында ноталарын солушканы, канцлер Аденауэрниң Москвага келирин чоокшулатканы ГФР биле ССРЭ-ниң аразында харылзааларны экижидер дугайында айтырыгны бүгү-ле немецтерниң ханы кичээнгейинге болдурган. Ынчангаш герман-совет харылзааларның болгаш черле герман айтырыгны шиитпирлээриниң оруктарының талазы-биле немецтерниң үзел-бодалдарында элээн өскерлиишкин болганы хамыктың мурнуунда-ла көстүп турар. Герман Демократтыг Республиканың премьер-министриниң оралакчызы Отто Нушке ол өскерлиишкиниң ханы утказын тодаратпышаан, дөрт күрүнелериниң чазактарының Баштыннарының Женева чөвүлел хуралының түүнелинде улустарның бот-боттарын билчип алырынга болгаш кады ажылдажылгазынга таарымчалыг байдал тургустунган деп демдеглээн. «Ам шак ол байдал Германияга база-ла колдап быжыккан турары база Германияга тайбыңның болгаш бот-боттарын билчириниң идеязы боттанган турары эргежок чугула»—деп Нушке шыйган.

Федералдыг Республиканың немецтериниң Совет Эвилелиниң дугайында бодалдары биеэгизинден өскерлип турар. Чоокта чаа ССРЭ-ге чораан Рурнуң буржуаз журнализи Хадек-Штейнер: «Москвага бистин канчаар чурттан эрткенивиске кым-даа бүүреевес. Москвага болган чоруктар сөөлгү 20 чылдарда чүс-чүс номнарда болгаш солуннарда бижитинген бүгү-ле чүүлдерден көнгүс-ле өске кылдыр көстүр-дүр» деп бижээн. Монополистерниң солуннарынга Совет Эвилелиниң дугайында дыка хөй нүүл-мегени парлап турганы барыын герман журналиске кымдан-даа артык билдингири чугаажок! Шак ол нүүлдүг мегелээшкин ам ыраан чидип бар чыдар. База ГФР биле ССРЭ-ниң аразында харылзааларны экижиринің эргежок чугулазы барыын герман немецтеринге улам-на билдингир аппар чыдар.

«Совет болгаш герман улустарның аразынга найыралдың харылзаалары күзенчит болгаш болдунар деп мнаныышкынга келген бис» деп барыын герман спорт ажылдакчызы Якоб Шейринг чугаалаан. ССРЭ-ниң Герман Федералдыг Республикаиле харылзааларын экижидери улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чымчадырының хөрээнге ажыктыг болур деп хөй-хөй герман солуннар бижип турарлар. А улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чымчадыры, Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуг тургузары—париж дугуржулгаларының сөөлүнде чаңгыс-аай Германияны тургузарынга туруп келген айтырыгны шиитпирлээриниң карачаңгыс чогумчалыг оруу болур.

Барыын герман бөлүктер ССРЭ биле ГФР-ниң аразында экономиктиг быжыг харылзааларны тургузарынга улуу-биле бүүреп турарлар. Шак бо харылзаалар ССРЭ биле ГФР-ниң аразында садыг харылзааларынга бодаарга амгы үеде долузу-биле бузулган. Шаандан-на Россия, ооң соонда ССРЭ болза, кажанда-даа Германияның садыг талазы-биле эң-не улуг кожазы чораанны билдингир. Чижээлээрге, 1931 чылда Совет Эвилелиниче герман станок тудар бүдүрүлгениң үндүрген херекселиниң 35 хуузун база электро-техниктиг бүдүрүлгениң чепсек-херекселиниң 20-ден ажыг хуузун киир сөөрткен турган. Совет Эвилелиниң шак ол садыг алыышкыны кризис үезинде ажыл чок чоруктан муңмуң немец ажылчыннарны болгаш хоозураашкындан хөй-хөй немец үлетпүр-бүдүрүлге эзелерин камгалаан. Чоокта чаа Гамбургтуг «Ди Вельт» деп солуну орустар-биле садыг бүгү-ле бүдүрүлге удуртукчуларының ортузунга улам-на ат-сураглыг бооп бар чыткан. Харын бөгүн ол садыгны кым-даа утпаан болгаш эргидеги дег шак ынчаар садыглажын болурунуң аргазы болурун, шак ындыг үе келир билек-ле садыгны база катап калбартырын манап турарлар»—деп бижип турар.

Амгы үеде Барыын Германияда париж дугуржулгаларының «эргежок чугулазының» дугайында шын эвес бодалдар чидип бар чыдар. Аденауэрниң Москваже чалаткаңы федералдыг канцлериниң Германияны каттыштырарын париж дугуржулгаларын хүлээп апкан сөөлүнде чедип ап болур дээн чугаазын бадыткавайн турар деп «Телеграф» солун бижип турар. Өске «Вейсдейчал тагеблат» деп солун париж дугуржулгаларының боттандырылгазы герман айтырыгны шиитпирлээриниң талазы-биле чедиишкинни чедип алырын болдурбастадыптар» деп айтып турар. Ол ышкаш «Рейниже вестфелиние нахрихтен» деп барыын герман солунга халашкан полковник Фон Бонин шериг өзүзүзү-биле алырга безин Барыын Германияны НАТО-нуң холунга чепсеглээр чорук болза, кандыг-даа ажык чок, чүл дээрге бир эвес дайын болу берзе вермахт Барыын Германияны тулчуушкун шөлүнче кире бээринден камгалап шыдавас деп шуулаа айыткан.

Амгы үеде Барыын Германияның дыка хөй немецтери бүгү герман чөвүлежиишкиниң айтырыын чугулалап турарлар. ГФР-ниң элээн каш улуг удуртукчулары Герман Демократтыг Республика-биле харылзажыр чоруккa удурланып турза-даа, хөй-ниити Германияның чаңгыс-аай турар чоруун чедип алырының хөрээ дээш зоналыг кызыгаарларның ийи талаларының немецтериниң аразында харылзааларын быжыдарын негеп турар. Барыын Берлиниң «Берлинер верт шафтсблатт» деп буржуаз журналы ГДР-ниң чазаа-биле чугаалажыышкыннардан федералдыг чазак ойталавас ужурлуг деп санап турар. Неделя санында үнүп турар «Эхо дер цейт» деп католикчи журнал «шак ындыг (ГДР-ниң аразында харылзааларны тургузар дугайында) негелделер амдыында ховар-даа дыңналып турар бол, шак ол негелделер Аденауэрниң Москваже чоокшулааны тудум-на улам үргүлчү дыңналыр апаар» деп бижип турар.

Москваже Аденауэрниң келириниң мурнуу чарыында Германияның эң-не чугула айтырыгларының талазы-биле ГКП-ниң удуртулгазының секретариады программыныг документини үндүрген. Немец пролетариаттың болгаш бүгү-ле ажылчы чонуң сонуургалдарын илередип турар шак ол документиде ГФР биле ГДР-ниң киржилгези-биле бүгү Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң системазын тургузары, париж дугуржулгаларын боттандырарындан ойталаары, немец милитаризмни чепсеглээринче улганган бүгү-ле ажылдарны соксадыры, ГФР биле ГДР-ниң чазактарының болгаш парламентилериниң аразынга чугаалажыышкыннарны чорударының сорулгалары салдынган.

Шынында Барыын Германияда чугула черлерни улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чымчадырынга болгаш Германияны чаңгыс-аай каттыштырарының хөрээнге моондак кадып турар монополистер болгаш милитаристер эзелеп турарлар. Бир англи солуннуң бижээни ышкаш, ылаңла олар «Аденауэрге «Женева айыылмының» дугайында алгыржып турарлар. Ынчалза-даа Федералдыг республиканың дыка хөй немецтери амгы үеде улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун чымчадырын, ССРЭ-биле харылзааларны экижидерин, коллективтиг айыыл чок чоруктуң системазын тургузарын, бүгү-ле немецтериниң аразынга кады ажылдажылганы быжыдарын, кысказы-биле чугаалааргa, бүгү немецтериниң болгаш бүгү Европаның сонуургалдарын өзүгаар герман айтырыгны шиитпирлээринге дүгжүр бүгү-ле ажылдарны чедип ап турарлар.

Соңгу Африкада болуушкуннар чүүнүң дугайын чугаалап турарыл

Алжирде болгаш француз Мароккода ук черниң чурттакчыларының база француз шериглериниң, полициниң аразында ханныг сегиржип алыышкыннар болган. Үшле хүннүң дургузунда ийи мундан эвээш эвес марокконнар, алжирлер, француз шериг албаны эрттирип турарлар өлүрткен. Ук хөлзээшкиннерни базарынга француз эрге-чагырга танкыларны, самолёттарны, артиллерияны ажыглаан. Ол хөлзээшкиннерге киржип турар марокко болгаш алжир чонга удур истеп-сүрүүшкүннер кандыг-даа хайыралаашкын, кээргел чок бооп турар. Солуннарның дыңнадып турарын өзүгаар алырга, француз шериглер чурттакчылыг черлерни өрттедип, тайбың чурттакчыларны өлүрүп турарлар. Шак ол байдал дүшкүүрлүү-биле уламчылап турар.

Соңгу Африкада болуушкуннар чүгле Марокконуң база Алжириң чонун хөлзеткен эвес, харын Франциянның бодунда иштики политиктиг байдалды зажок шыңгыыраткан. Парламентиде элээн каш фракциялар национал хуралды хуусаа бетинде чыырын негээннер. Чамдык француз солуннар безин чазакка кризис болу берип болурунуң дугайын бижип турарлар.

Мароккода болуушкуннар ханы чылдагааннарлыг. 1912 чылда-ла француз шериглер марокко улустуң тура-халыышкынын баскаш, Марокконуң султанын «протекторат» дугайында дугуржулгага ат салырынче албадааннар. Оон бээр-де француз Марокконуң 9 миллион чону бодунуң национал тускай хамаарышпас чоруу дээш демиселин соксатпаан. Делегейниң ийиги дайынының сөөлүнде колониалдыг системаның кризизи Мароккода национал-хосталгалыг шимчээшкиниң чаа көдүрлүүшкүнүнге деткимче болган. 1946 чылдың августа марокко патриоттар Марокконуң тускай хамаарышпас чоруу болгаш протекторатты болгаш деп эвес эргелиг дугуржулгаларны солууру дээш демиселче кыйгырыгны чарлааннар. 1950 чылдың октябрьда марокко хөй-ниити организациялары Мароккога долузу-биле тускай догуннаар эргени тыпсыр дугайын айыткан негелдени үндүргеннер. Ол-ла чылын Мароккога француз шериглерге удур хөлзээшкиннер болгаш дыка хөй санныг массалыг чыскаалдар болган. Чурттуң хоорайларынга массалыг ажыл соксадыышкыны база көдээ суурларга (француз Марокконуң чонунуң 4/5 хуузу көдээ ажыл-агыйлыг), хөлзээшкиннер калбарган турган.

Француз эрге-чагырга түтканнар ол национал-хосталгалыг шимчээшкинни тооп көрбейн, Мароккода колониалдыг дарлалды уламчылан турарлар. Марокколарның хөлзээшкиннери, оларның тускай хамаарышпас чоруу дээш демисели бастының турар. Француз чазактың баштыңы Эдхар Фор марокколарның болгаш алжирлерниң чурттарында бооп турар шак ол болуушкуннарның дугайында бодунуң медеглелинге ол болуушкуннарның дугайында марокколар болгаш алжирлер боттары буруулуг болганда истеп-сүрүүшкүннер «эптешпес чорук-биле» улам-на уламчылажыр апаар деп чугаалаан.

Француз парлалганың болгаш чоокку чөөн чүк чурттарының парлалгазының дыңнадыгларын өзүгаар алырга, Мароккода байдал ук черниң чонунуң национал-хосталгалыг шимчээшкини-биле чергелештир аваа тергиидээри дээш барыын талакы улуг күрүнелериниң аразында демисел чоруп турары-биле кады улам нарыыдап турар. «Аль-Кахира» деп египет солун Парижтен корреспонденциязынга боттарының сорулгаларын чедип алыры-биле Соңгу Африканың чонунуң Франциягa килецин ажыглаарын оралдажып турар соңгу-атлантика пактызының чамдык киржикчилериниң хөделиишкиннеринге француз эрге-чагырга тутканнарының таарзынмайн турарын илередип турар деп айтып турар. Ол-ла солун Англия ол чурттарда французтарның стратеггиг байдалдарын эзлей шаап алырын оралдажып турунда, а АКШ Соңгу Африкага бодунуң экономика талазы-биле тергиидели нептередиринче оралдажып турар деп бижип турар.

Амгы үеде Франция француз чазактың төлээлекчилериниң болгаш политиктиг марокко удуртукчуларның аразында дугуржулгалар эгелээн. Чамдык француз солуннарның бадыткап турарын өзүгаар алырга, ол дугуржулгаларның сорулгазы болза, «төлээлекчи марокко чазакты тургузарының француз планын боттандырары» болур деп турар. Парлалганың дыңнадыгларын өзүгаар алырга, шынында, ол дугуржулгалар таарымчалыг эвес байдалдарда эртип турар.

Францияның дешилгелиг хөй-ниитизи Мароккода француз эрге-чагырга тутканнарның ол хөделиишкиннерин чидин-биле шүүмчүлеп турар. «Либерасьон» деп солун «ол истеп-сүрүүшкүннер болганчокла чөптүг эвес чоруккa шырыңма болур болгаш чүү-даа шиитпирлевейн турар» деп бижип турар. Дыка хөй солуннар марокко айтырыгны Франциянын болгаш марокколарның сонуургалдарын өзүгаар тайбын арга-биле шиитпирлээрин, негеп турарлар.

Француз Мароккода болгаш Алжирде колониалдыг дарлалды буруу шаап көрген Францияның Коммунистиг партиязының медеглели «Юманите» солунда парлатынган.

Соңгу Африканың мурнунда туруп турар айтырыглар колонизаторларның сонуургалдарынга дүүштүр эвес, харын улустарның хосталгаже, тускай хамаарышпас чоруунче болгаш Францияның өзүлүг сонуургалдарын илереткен политика-биле шиитпирлетинген турарын ук медеглелде онзалап айыткан.

А. ШАТИЛОВ.

Францияда ажыл соксадыышкыны

ПАРИЖ. Францияның металлургия, металл болбаазырадыр, судно тудар болгаш үлетпүрүүн өске-даа адырларының ажылчыннары ажыл соксадыышкыныг демиселди калбаа-биле нептереткен.

Альби хоорайда «Со-дю-Тарн» деп металл болбаазырадыр заводтуң ажылчыннарының ажыл-соксадыышкыны үргүлчүлеп турар. Тарн департаментилинде ол заводтуң ажыл соксаткан ажылчыннарының кыйгырыын өзүгаар эп-сеткил каттыштырылгазының 24 шактыг ажыл-соксадыышкынын чоруткан, аваа шахтёрлар, тудугжулар болгаш өске-даа чамдык бүдүрүлгелериниң ажылчыннары киришкен.

Тулонда «Форж Э Шантье» заводтуң 3 муң ажылчыннары август 22-ден эгелеп ажыл соксаткан.

Гаврның металл болбаазырадыр барык бүгү бүдүрүлгелериниң ажылчыннары ажыл төлевирин бедидерин негеп ажыл соксадып турар.

Ла-Паллис хоорайда судно тудар компаниянның ажылчыннарының 90 хуузу ажыл соксадыышкынында киржип турар.

Ажылчыннарның болгаш бүдүрүлге эзелериниң аразында күш-ажыл чөрүлдээлери Дюнкерк, Руан, Анже, Брест, Мец болгаш өске-даа хоорайларда база тыптып келген.

(СЭТА).

Парламентилер аразының эвилелиниң 44-кү конференциязы

ХЕЛЬСИНКИ, август 27. Парламентилер аразының эвилелиниң 44-кү конференциязының август 27-деги эртенги хуралынга нациялар аразынга өзүлүг тайбың кожа-хелбаа кады турарының байдалдарының дугайында айтырыгны чугаалажып эгелээн.

Кожа-хелбаа кады турарының юридиктиг болгаш моральдыг принциптериниң дугайында резолюция төлевилелин бирги эзлчегде чугаалажып көрген. Юридиктиг айтырыгларның талазы-биле комиссияның даргазы Бельгияның сенадының мурнунда даргазы турган Анри Ролен бо айтырыгның талазы-биле илеткел кылган.

Ол илеткелдиң талазы-биле Суданның, Иракты, Англияның, Австрияның, Венгрияның, Турцияның, Цейлоннуң, Финляндияның, Чехословакияның, Герман Федералдыг Республиканың болгаш Югославияның төлээлери санал берип чүве чугаалааннар.

(СЭТА).

—⊙—

Совет көдээ ажыл-агый төлээлериниң Канадада чоруп турары

МОНРЕАЛЬ, август 27. (СЭТА-ның тускай корр.). Совет көдээ ажыл-агый төлээлери Канаданың көдээ ажыл-агыйы-биле таныжарын Монреаль хоорайның (Квебек можузунда) чоогунда районнарның ажыл-агыйларындан эгелээннер. Ында колдуунда сүт фермаларын база чимистиг садтарны мөөннештирген. Төлээлерни үдеп чоруур Канаданың көдээ ажыл-агый министриниң оралакчызы Чэгнон совет төлээлерге тайылбырларны кылып берген.

Төлээлер август 27-ниң эртенинде Квебекте эң улуг фермелериниң бирээзи болур сенатор Годбуга хамаарышкан фермага баргаш, аваа кат-чимис садын, машиналарны болгаш герефорд уксаалыг малдарны көргеннер. Совет төлээлериниң баштыңы В. Мацкевич фермадан чоруптарда совет төлээлерни хүндүлеллиг өзүү-биле хүлээп алганы дээш Годбуга өөрүп четиргенин илереткеш, Москвада көдээ ажыл-агый делгелгезин кээп көөрүнче ону чалаан.

Фрелисбургтуң сад ээлериниң кооперативинге хамааржып турар яблоко шыгжаар складты төлээлер база көргеннер. Ол складтың иштинде таарыштырган сериин агаар яблоколарны баксыратпайн дараазындагы чылдың чаа дүжүдүнге чедир шыгжаар арганы берип турар.

Хүннүң ийиги чартыында төлээлер Гранби хоорайда чеде берген. Хоорайның ратушазынга хоорайның даргазы Боивин төлээлерге байыр чедирген. Хоорайда сүт болбаазырадыр кооператив заводун төлээлер барып көргеннер, ынчаарга ол заводта хүн-бүрүде 500 муң килограмм сүттү болбаазырадып кылып турар.

Монреальче төлээлер дедир ээп чоруп олура фермер Лапьеррге хамаарышкан фермага үр эвес доктааганнар. Ол хүннүң кежээликтей төлээлер Монреальдың чоогунда яблоко болбаазыладыр заводту база көргеннер.

Совет көдээ ажыл-агый төлээлери август 28-те Оттаваже чорупканнар.

(СЭТА).

⊙

Барыын Германияда ажыл соксадыышкыны

БЕРЛИН, август 28. Барыын Герман ажылчыннарның ажыл соксадыышкынныг демиселиниң күштелгениниң дугайында болгаш ажыл төлевирин бедидерин негээн боттарының негелделерин чедип алыры дээш оларның шиитпирлиниң дугайында немец парлалга дыңнадып турар.

Гамбургтуң судно, Кассельдиң машина тудугжуларының, Барыын Берлиниң штукатуржуларының болгаш Люнебургтуң тудуг ажылчыннарының ажыл соксадыышкынныг демисел чорудуп турарын дыңнаткан.

Гамбургтуң «Говальдт-верфт» деп суднолар тудуунуң верфизиниң ажыл соксадып демисел үндүрген ажылчыннары боттарының негелделери хандыртынган турарын чедип алырынга шиитпирлиин база дагын медеглевишаан, чыскаалды болгаш массалыг митингини база катап кылын эрттиргеннер.

«Нордер-верфт» верфиниң (Гамбург) ажылчыннары эп-сеткил каттыжыышкынының кыска хуусаалыг ажыл соксадыышкынын чорудуп, «Говальдт-верфт» верфиниң ажыл соксаткан ажылчыннарын, а ол ышкаш «Штулькен-верфт» верфиниң ажыл соксадыышкынын эгелеп турар ажылчыннарын деткээннер.

Судно тудугжуларының үлегерин өзүгаар Гамбургтуң элээн хөй бүдүрүлгелериниң ажылчыннары ажыл төлевирин бедидерин чедип алыр дээш демиселин эгелээннер. Кильде «Говальдт-верке» верфиниң 11 муң кижи ажылдап турар бүдүрүлгелериниң ажылчыннары ажыл төлевирин улгаттырарын негээн деп ДПА агентилели дыңнаткан. Барыын Германияның дыка хөй заводтарының, шахталарының, фабрикаларының, мастерскаяларының болгаш өске-даа бүдүрүлге черлериниң ажылчыннары ажыл төлевирин бедидерин база негээннер.

(СЭТА).

ССРЭ-ге чораанының дугайында америк көдээ ажыл-агый төлээлериниң баштыңының медеглели

НЬЮ-ЙОРК, август 26. Совет Эвилелиге кээп чораан америк көдээ ажыл-агый төлээлери август 25-те Нью-Йоркта ээп чеде берген.

Небраск штаттың университетиниң көдээ ажыл-агый дээди өөредилге черинин деканы, бөлүк удуртукчузу У. В. Ламберт парлалганың төлээлекчилеринге моон адаанда медеглели кылган: «Бистер кайгамчык эки чорук кылган болгаш Россияның эң чугула көдээ ажыл-агыйлыг районнары-биле таныжар аргалыг болган бис». «Моон соңгаар-даа ынчалыг янзылыг төлээлерни бот-боттарынга чалажырынга орукту бистер ооң-биле ажыткан дээрзинге идеген турар бис»—деп Ламберт немеп чугаалаан.

(СЭТА).

Делегейниң садыг үлетпүрүүнүң чаңчыл болган ярмарказының Стокгольмда ажыттынганы

СТОКГОЛЬМ, август 27. Делегейниң садыг үлетпүрүүнүң «Санкт-эрикмессан» деп чаңчыл болган ярмарказы бөгүн Стокгольмда ажыттынган. Эң улуг павильонну киргген Совет Эвилели бо чылын ол ярмаркага бир-ле дугаар киржип турары ол. Ярмаркада шупту 30 чурттар киржип турар. Оларның аразында Чехословакия, Венгрия, Герман Демократтыг Республика, Югославия, Индия, Барыын Германия, Англия болгаш оон-даа өске чурттар бар.

Ажыдыышкынның байырлыг өзулалынга Стокгольмнуң садыг палатазының даргазы Харальд Нурденсон болгаш Швециянның премьер-министри Таге Эрландер чүве чугаалааннар.

Ярмарканың ажыттынганы-биле холбаштыр байырлыг чугаазынга Харальд Нурденсон ярмаркага Совет Эвилелиниң киржилгези онза ужур-лузалыг болгаш сонуурганчыг болуп турар деп чүвени онзалап демдеглээн. Совет чазак төлээлеринге болгаш ооң баштыңы ССРЭ-ниң Даштыкы садыг министри И. Г. Кабановка Нурденсон байыр чедирген.

Швециянның премьер-министри Эрландер бодунуң чугаазынга ажыл-ишчи бөлүктериниң төлээлекчилериниң аразынга харылзаа байдалдарны доктаадын турган-зарының хөрээнге ярмарканың ужур-лузалыын демдеглээн. Бо ярмаркага янзыбүрү чурттарның өзүп турар киржилгези нациялар аразынга хостуг садыг солчуушкунун чедип алыр деп күзелдиң илерели болуп турар дээрзин ол демдеглээн.

Премьер-министр ярмарка ажыттынган деп чарлаан.

Ажыдыышкынга ССРЭ-ниң Даштыкы садыг министри И. Г. Кабанов баштаан Совет чазак төлээлери, ССРЭ-ниң Швецияда херектеринге тур бүүреткен Н. М. Луньков, ССРЭ-ниң Швецияда садыг төлээлекчизи Н. В. Васильев олурушкан.

Павильоннарны көрүп эгелээн.

Совет павильонче хөй-хөй көрүкчүлер шуужуп турар. Павильоннуң ажык шөлүнде үлетпүрүүн болгаш көдээ ажыл-агыйның янзы-бүрү машиналарын, янзы-бүрү станоктарны, чүк автомобильдерин делгээн. Минск заводунуң 25 тоннаны чүктээр чүк автомобили бүгү-ниитиниң кичээнгейин хараа тудуп турар. Совет павильоннуң иштики кезиинде ССРЭ-ниң аъш-чем болгаш чиик үлетпүрүүнүң кылыгларын байлаа-биле көргүскен. Ниитиниң санал-оналын өзүгаар алырга, совет индустрияның улуг чеднишкининиң дугайын совет павильон херечилеп турар.

Совет павильонну Швециянның премьер-министри Эрландер эргин көрген, ону ССРЭ-ниң Даштыкы садыг министри И. Г. Кабанов болгаш өске-даа совет төлээлекчилер үдеп чораан.

Ярмарка сентябрь 11-ге чедир үргүлчүлээр.

(СЭТА).

Бут бөмбүүнүң талазы-биле чурттуң бирги чери дээш

Август 28-те Москвада «Динамо» деп стадионга ийи дугаар ээлчегниң бут бөмбүүнүң талазы-биле «А» класстың командаларының аразынга чурттуң иштинге бирги чер дээш маргылдаалар болган. Чурттуң чемпиону «Динамо» деп Москваның командазы-биле Совет Армияның Төп Бажыңының бут бөмбүүнүң командазының ужуражыышкыны болган. Динамочулар 4:0 санныг болуп тиилеп үнгеннер.

Чурттуң иштинге бирги чер дээш маргылдаага Москваның динамозунуң бут бөмбүүнүң командазынга чүгле 2 ужуражыышкын арткан. Ам ол 40 саннын 32-зин ойнап алгаш, турниринің таблицазында бир дугаар черде турар.

(СЭТА).

Судтуң залындан

Область судунуң кеземче хөрээнің коллегиязы Кызыл горпозунуң № 1 столоваязынга ажыдап турган 170 муң рубльдиң самчыгдалын кылып, кооперацияга улуг когарал чедирген бөлүк самчыгдакчыларның хөрээн үзүп шииткен.

Столоваяның бухгалтери турган А. А. Лантухова бодунга хамаарышкан подотчёттуг кижилер — кассирлерни, буфетчилерни, официантыларны болгаш өскедаа кижилерни бодунче эвилелдеп алгаш саң-хөөнүң документилерин үзүткеш, чамдык документилерни өскертип, меге документилер кылып, складтардан бараан алганының меге фактураларын кылып ап турганы судка илерээн.

Лантухова столоваяның кассири турган Крупина-биле 38685 рубль, буфетчи Прилукина, Крупина-биле 10592 рубль, Крупина Васютина-биле 25341 рубль Крупина 2000 рубль самчыгдаан.

Васютина боду 7320 рубль, буфетчи Трущенко Крупина-биле 3503 рубль, Трущенко, Лантухова 10998 рубль, Трущенко, Лантухова, Крупина 2522 рубль, Трущенко чаасаан 3393 рубль самчыгдаан. Официант Степанова 3038 рубль, буфетчи Астрафенко 3393 рубль самчыгдааннар. Бо бөлүк самчыгдакчыларга столоваяның поварлары Маршнев, Свинцов олар база киржип турганнар.

Столоваяның директорунга ажыдап турган Белов, Глызин боттарының ажылынга харыысалга чок ажылдап, бухгалтерия ажылынга контроль чорутпайн, ооң кылган ажылын анализтеп көрбейн бадылап турганы илерээн.

Хөй-ниитиниң хөреңгизин самчыгдаан бөлүк самчыгдакчыларны ССРЭ-ниң Дээди Совединиң 1947 чылдың июнь 4-теги Чарлыының 4 чүүлү-биле буруудаткаш, А. А. Лантухованы 16 чылда, В. М. Крупинаны 14 чылда, М. В. Прилукинаны 12 чылда, А. А. Васютинаны, В. М. Астрафенкону 10—10 чылдарда эдип чазаар күш-ажыл лагеринге хоругдап шииткен болгаш хөреңгизин хавырган. Астрафенконуң өг-бүлезиниң байдалын өөренип көргеш 3 чылда шенелдеге шииткен.

М. А. Маршнев, К. П. Свинцов, А. А. Белов, В. К. Глызин оларга РСФСР-ниң кеземче кодексизиниң 111 болгаш 109 чүүлү-биле кеземче харыысалгазын көргүскен.

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

Колхозтарның баштаар черлеринге болгаш хамаатыларга дыңнадыг

Ыяавыла кылыр страхованиениң дадывырларының бирги төлелгезиниң хуусаазы бо чылдың сентябрь 1-де төнүп турарын күрүнеиң страхование черинин эргелели сагындырып тур.,

КОЛХОЗТАРНЫҢ БАШТААР ЧЕРЛЕРИ, ХАМААТЫЛАР!

Страхование төлелгелериниң бирги, а ол ышкаш дараазындагы хуусааларының дадывырларын эрттирбейн чогуур үезинде төленер.

СТРАХОВАНИЕНИҢ ДАДЫВЫРЛАРЫН МООҢ АДААНДА ЧУРУМНАРНЫ ЕЗУГААР ТӨЛЭЭР:

Колхозтар болза, күрбанкының салбырларын дамчыштыр күрүне страхованиезиниң агар санынче акша боду-биле ийикпе, азы шилчилге-биле төлээр.

Колхозчулар ийикпе, азы көдээ черлерде чурттап турар хамаатылар болза, районнарның сан килдистериниң үндүрүг агентилерин болгаш күрстрахтың инспекторларын дамчыштыр төлээр.

Ажылчыннар, албан-хаакчылар болгаш хоорайларда, суурларда чурттап турар хамаатылар болза, күрбанкының салбырларын, ажаалга кассаларын, күрстрахованиениң агентилерин база инспекторларын дамчыштыр төлээр.

СТРАХОВАНИЕНИҢ ДАДЫВЫРЛАРЫН ТӨЛЭЭР ХУУСААЛАРЫН ЭРТТИРЕРГЕ МООҢ АДААНДА ХӨӨЛЭЭШКИННЕРГЕ ОНААЖЫР АПААР:

Колхозтардан оларның төлээр ужурлуг дадывырынга бир хүнде 0,05 хууну, а хамаатылардан 0,1 хууну немей төлеткен турар.

Күрстрахованиениң Тыва автономнуг область эргелели.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң орлакчыларының, иштики информация килдизиниң—3—88, харыысалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа килдистериниң база бухгалтериянын—3—65

ТС — 02308 Культура эргелелиниң типографиязы